

Samverkan kring det lokala arbetet för hållbar utveckling i Västra Götaland

Underlag för projektbeskrivning (del A)
Förstudie (del B)

Samverkan kring det lokala arbetet för hållbar utveckling i Västra Götaland

Underlag för projektbeskrivning (del A)
Förstudie (del B)

Förord

Hur fungerar samverkan i det lokala Agenda 21-arbetet och hur kan det utvecklas? Dessa frågor behandlas i den här rapporten.

Arbetet har utförts av Karin Stenlund, Agenda 21 i Väst och Trollhättans kommun samt Mats Alfredsson, Agenda 21 i Väst och Hushållningssällskapet.

Västra Götalandsregionen och Länsstyrelsen i Västra Götalands län har finansierat arbetet.

Innehåll

Del A: Underlag för projektbeskrivning

Bakgrund	3
Förslag till underlag för projektbeskrivning	4
Kontaktpersoner	9
Referenser	9

Del B: Förstudie

Inledning	3
Syfte	3
Metoderna	4
Resultat	4
Diskussion	13
Referenser	13

Bilaga 1: Västra Götalands kommuners arbete med Agenda 21 – en jämförelse över tid.

Bilaga 2: Enkätundersökning av Västra Götalands kommuners lokala Agenda 21-arbete

Samverkan kring det lokala arbetet för hållbar utveckling i Västra Götaland

Del A: Underlag för projektbeskrivning

” Det finns en oerhörd kraft i att samarbeta. Man vinner på att systematisera kunskap, erfarenheter och arbetssätt. Om alla kommuner springer åt samma håll bildas en oerhörd kraft.”

Citat av intervjuad i förstudien

Bakgrund

Vi har genom enkätundersökningar och intervjuer med företrädare från näringsliv, forskning, kommuner, Västra Götalandsregionen och länsstyrelsen genomfört en förstudie för ett tänkt framtida projekt om samverkan kring det lokala arbetet för hållbar utveckling i Västra Götaland. Förstudien redovisas i en särskild rapport, se referenslistan. Här följer en sammanfattande beskrivning av resultaten.

Förstudien visade i vissa avseenden att Västra Götalands kommuner följer samma mönster som landets kommuner som helhet gör. Exempelvis avsätter 67 procent av kommunerna särskilda budgetmedel för lokalt Agenda 21-arbete, resurserna har ökat eller varit oförändrade hos 51 procent av kommunerna under de senaste åren, i 36 procent av kommunerna har det politiska intresset minskat och i 41 procent har det ökat eller är oförändrat. Stödet från Kommunförbundet, Naturvårdsverket och Boverket för det lokala Agenda 21-arbetet uppfattar man som obefintligt medan länsstyrelsen i Västra Götaland klarar sig betydligt bättre än länsstyrelserna i landet som helhet.

Förstudien visade också på skillnader mellan Västra Götalandskommunerna och landets kommuner som helhet. I Västra Götaland har till exempel 73 procent av kommunerna en eller flera lokala Agenda 21-samordnare anställda. I landet som helhet är motsvarande siffra 65 procent. Av kommunerna i Västra Götaland har 78 procent av kommunerna antagit ett lokalt Agenda 21-dokument jämfört med 70 procent i landet som helhet. I en större andel av Västra Götalandskommuner upplever man engagemanget från kommuntjänstemän som stort jämfört med vad man anser i landets kommuner som helhet. Och i en större andel Västra Götalandskommuner råder det politisk enighet kring Agenda 21-frågorna.

Intervjuerna och enkäterna visade på både ett stort behov och goda möjligheter för samverkan kring det lokala Agenda 21-arbetet. Undersökningarna visade också på vissa områden inom hållbarhetsområdet som man ansåg borde prioriteras särskilt under de närmaste åren.

Förstudien med efterföljande analys och diskussion har lett fram till följande underlag till ett framtida projekt kring lokalt arbete för hållbar utveckling i Västra Götaland.

Nedanstående förslag har diskuterats med uppdragsgivarna men ännu är det enbart författarna som tagit ställning för förslagen.

Förslag till underlag för projektbeskrivning

Syfte

Vårt underlag till projektbeskrivning tar fasta på det som har framkommit i förstudien och utifrån detta formulerar vi följande förslag till syfte för ett framtida projekt:

Att stärka det lokala Agenda 21-arbetet och det lokala arbetet för en hållbar utveckling genom samverkan mellan regionala och lokala aktörer i Västra Götaland.

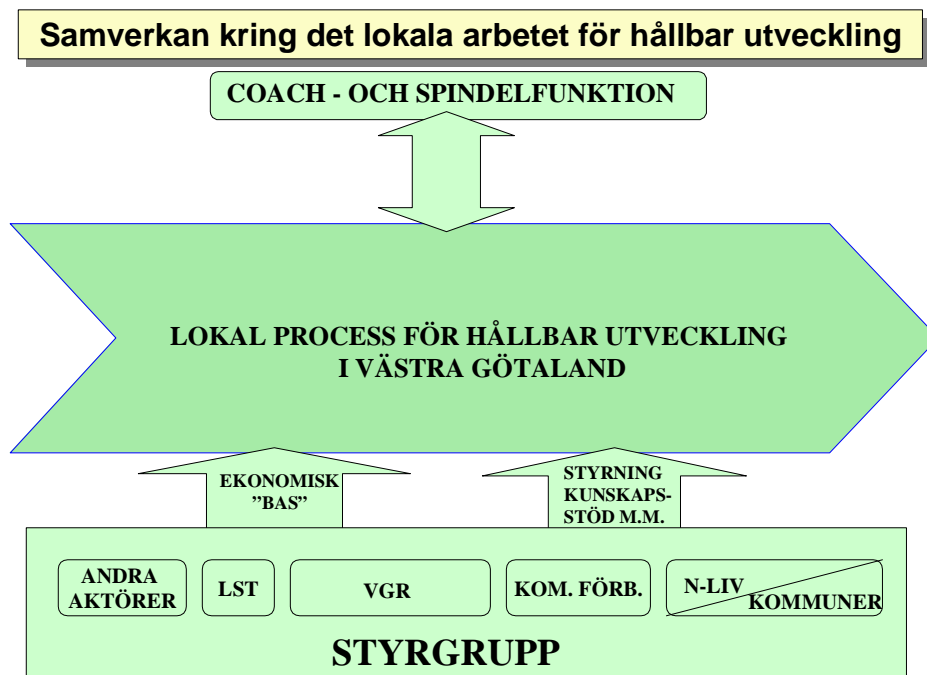
Vårt förslag

Vårt förslag består av tre delar som tillsammans kan bli ett projekt för de närmaste åren. Vi har utgått ifrån att projektet ska ta tillvara den kraft som finns i Västra Götaland och att det ska göras nu. Vi anser att man inte ska vänta på att exempelvis programmet för hållbar tillväxt i Västra Götalandsregionen ska antas och börja ge avtryck. Utan snarare kanske se vårt förslag till samverkanssatsningen som en del i arbetet med att ta fram ett program för hållbar tillväxt för Västra Götaland. Vi har också ansett det som viktigt att Västra Götaland inte avvaktar med en samverkanssatsning tills regering och riksdag slår fast hur arbetet med en nationell strategi för hållbar utveckling ska se ut efter FN:s konferens kring hållbar utveckling i augusti 2002.

1. Skapa en unik modell för samverkan kring det lokala arbetet för hållbar utveckling i Västra Götaland

Vi föreslår att man i Västra Götaland skapar en modell för samverkan kring det lokala Agenda 21-arbetet och arbetet för en hållbar utveckling på lokal nivå. Som förebilder för denna modell har vi använt projektet Miljösamverkan Västra Götaland* och Västra Götalandsregionens folkhälsoarbete**. Vårt förslag till modell illustreras överskådligt i figur 1. (Det vi menar är unikt och som vi inte känner till finns på annat håll är en modell där man så organiserat, strategiskt och förankrat både stärker det pågående lokala arbetet samtidigt som man kopplar det till den regionala nivån och i viss mån till den nationella. Vi menar dessutom att Västra Götalandskommunerna tillsammans med olika regionala aktörer har en ovärderlig skatt att förvalta. Vår undersökning stöder denna hypotes även om vi medger att underlaget gärna fått vara mer omfattande och att en jämförelse med andra regioner i världen vore värdefull att göra.)

Figur 1. Schematisk bild av förslag till organisation av samverkan kring lokalt arbete för hållbar utveckling i Västra Götaland.

Samverkan ska ske för att

- stärka det lokala arbetet för hållbar utveckling,
- stärka Västra Götalandsregionens arbete med hållbar utveckling på lokal nivå,
- stärka arbetet med de nationella miljömålen på lokal nivå,
- nationellt och regionalt fattade beslut bättre ska kunna genomföras på lokal nivå.

Samverkan kräver resurser både på lokal och regional nivå. Vårt förslag är att man skapar en "coach- och spindelfunktion" på Västra Götalandsnivå som knyter samman hållbarhetsfrågorna mellan lokal och regional nivå. Dessutom menar vi att man på lokal nivå måste avsätta resurser genom lokal Agenda 21-samordnare eller motsvarande.

2. Fokusera i samverkansarbetet

Arbetet för hållbar utveckling ska för att lyckas omfatta en mängd, för att inte säga alla aktörer och alla människor. Vi menar därför att det är viktigt att från tid till annan fokusera och att så långt det är möjligt göra det gemensamt i Västra Götalands kommuner och i samverkan med andra aktörer. Det är också angeläget att hitta områden där alla tre dimensionerna av hållbarhetsbegreppet tas med.

Med huvudsaklig utgångspunkt från resultaten i förstudien föreslår vi att man i samverkansprojektet under de närmaste åren fokuserar på alla eller några av följande och att man särskilt arbetar för att få de tre dimensionerna i hållbarhetsbegreppet att ingå i de olika fokusområdena.

Fokus på...

1. Folkhälsoarbetet som en del i hållbar utveckling
2. Hållbar lokal näringslivsutveckling
3. Kompetens, kunskap och information med en kommunikationsstrategi som bas för det lokala arbetet
4. Vad är hållbar utveckling? Lyfta fram begreppet och diskussion kring detta.
5. Den lilla kommunens möjligheter och drivkrafter
6. Offentlig upphandling
7. Transporter och hållbar utveckling
8. Hållbara Agenda 21-samordnare
9. Västra Götalandskommunen, en del av världen

...och med följande som utgångspunkter för insatserna:

10. Delaktighet och inflytande
11. Livsstils- och livskvalitetsfrågor
12. Forskning möter den lokala nivån
13. Synliggöra och sinnliggöra hållbar utveckling.
Däribland en samordnad redovisning av indikatorer för hållbar utveckling för alla kommuner i Västra Götaland och ett arbete med kulturen som ett verktyg för att nå hållbar utveckling.

3. Ställ krav på varandra i samverkansarbetet

För att ovanstående fokusering ska kunna ge ett bra resultat behöver olika delar av de kommunala verksamheterna såväl som olika verksamheter hos aktörerna på regional nivå samverka internt.

Vi menar att det hos kommunerna måste innebära att Agenda 21-samordnare eller motsvarande behöver samverka med näringslivsenhet, folkhälsoenhet, kommunledning, inköpsenhet och konsumentenhet. Inom Västra Götalandsregionen behöver verksamheter inom regional utveckling, folkhälsa, kultur och miljösekretariatet/nämnden finnas med och hos länsstyrelsen är företrädare för verksamhetsområdena naturvård och miljöskydd, hållbar samhällsplanering och

boende samt regional näringspolitik viktiga deltagare. På motsvarande sätt behöver andra aktörer i satsningen se på sin interna medverkan.

Alla parter i samverkansprojektet behöver komma överens om att arbetet ska bedrivas utifrån en bred plattform hos de olika aktörerna och hur denna ska se ut.

Under de närmaste åren kommer arbetet med ett program för hållbar tillväxt som drivs från Västra Götalandsregionen att utvecklas. Det finns goda förutsättningar för att vårt förslag till modell och fokusområden ska kunna bli en bra beståndsdel i detta arbete.

-----
* Genom projektet Miljösamverkan i Västra Götaland har kommunernas tillsynsarbete inom miljö- och hälsoskydd stärkts och effektiviserats. Projektet är ett samarbetsprojekt mellan Västra Götalandsregionen, Länsstyrelsen, kommunförbunden i länet och kommunernas miljökontor. Genom dels en bra organisation för arbetet och dels olika operativa delprojekt där handledningar och informations- och underlagsmaterial tas fram och kurser och seminarier genomförs har projektet fått stort genomslag i Västra Götaland och uppfattas som ett bra stöd för tillsynsarbetet.

** I Västra Götalandsregionens folkhälsoarbete har man skapat en organisation där bland annat varje kommun i Västra Götaland får medel för att kunna anställa en folkhälsosamordnare. Västra Götalandsregionen ställer också krav på kommunernas egeninsats. Flera personer har i våra undersökningar påpekat hur bra organisationen är och att den ger goda förutsättningar både för ett långsiktigt arbete och för ett arbete med förankring och genomslag såväl lokalt som regionalt.

Idéer för coach- och spindelfunktionen

Nedanstående beskrivning av vad coach- och spindelfunktionen kan medverka till får ses som en bruttolista att hämta idéer ifrån vid verksamhetsplanering för funktionen.

Till funktionen bör Agenda 21-samordnare, folkhälsosamordnare, lokala miljösamordnare, näringslivssamordnare med flera kunna vända sig för att:

- få stöd och hjälp att utveckla lokala projekt utifrån de lokala prioriteringarna
- få stöd och hjälp med att utveckla samarbete, kunskapsutbyte och annat utbyte med andra kommuner
- få stöd och hjälp att hitta rätt metoder, verktyg, kompetensutveckling, projektledarstöd, pedagogik, processtöd etc (t ex när det gäller lokala förändringsprocesser)
- få information om vad som händer i övriga delar av länet när det gäller hållbar utveckling
- få reda på var och hur man kan söka efter viss information eller kunskap; om var en viss typ av projekt har genomförts tidigare, var man hittat viss typ av litteratur, var man får tag på sakkunniga inom ett särskilt område etc (kunskapsbank..)
- få reda på var man kan söka medel för att genomföra ett visst projekt. Det kan handla om EU-medel, medel som söks från nationell nivå etc

Coach- och spindelfunktionen ska också kunna vara pådrivande och göra insatser som t ex att:

- ordna tvärsektoriella och inter-kommunala möten och skapa flexibla mötesplatser/forum
- bygga upp olika typer av nätverk; nätverk för olika sakfrågor, nätverk för generellt gränsöverskridande samarbete osv
- medverka till att visionsprocesser för politiker, tjänstemän, näringslivsfolk, forskare, grupper av invånare genomförs för att se möjligheter i fler dimensioner av arbetet med en hållbar utveckling och öka långsiktigheten.
- medverka till att gemensamma strategiska punktinsatser genomförs där det syns utåt att alla kommuner, Västra Götalandsregionen, länet arbetar mot samma mål och där det syns att fler dimensioner av hållbarhetsbegreppet är involverade.
- administrera en grön fond, enligt dansk modell, där man fördelar medel till olika lokala projekt för att få fart på förändringsprocesserna..
- Stödja utvecklingen av en tredje part i det lokala arbetet för en hållbar utveckling, t ex gröna guider. I Danmark har s k gröna guider framgångsrikt arbetat med hållbarhets- och miljöfrågor på det lokala planet. De har dock inte varit kommunalt anställda utan har varit anställda av olika frivilligorganisationer med stöd från den gröna fonden.
- Ta fram indikatorer för hållbar utveckling för hela Västra Götaland och redovisa dessa indikatorer t ex vartannat år.

För att vidareutveckla det lokala näringslivets hållbarhetsarbete kan följande initieras:

- Synliggöra de marknadsföringsvärden, ekonomiska värden och tillväxtvärden som man kan göra genom hållbarhetsarbete i företagen.
- Kartlägga de företag som redan ligger långt framme i sitt miljö- och hållbarhetsarbete för att kunna föreslå relevant stöd till dem så att tillväxtpotentialen hos dessa företag kan tas tillvara.
- ge stöd och hjälp till grupper av företag som vill komma igång med grundläggande miljöarbete
- ge stöd och hjälp till grupper av företag som vill koppla miljö- och hållbarhetsarbetet till affärsutvecklingen
- ge stöd och hjälp till grupper av företag som vill gå vidare från miljöarbetet till att arbeta med etik och hållbarhet i vid mening
- ge visst informationsstöd när det gäller miljöcertifiering, miljöledningssystem etc
- ordna kompetensutveckling och seminarier i hållbar utveckling för dem som analyserar företagen ekonomiskt och marknadsmässigt etc. Exempelvis revisorer, marknadsföringskonsulter, ekonomikonsulter, reklamfolk m fl
- bygga upp nätverk av "likasinnade" företag för att de ska kunna stödja varandra
- ge stöd och hjälp med att utveckla samarbete, kunskapsutbyte och annat utbyte mellan företag
- ge upplysningar/information om vad som händer på andra håll i landet när det gäller hållbarhet och näringslivsutveckling

Kontaktpersoner

Författarna ensamma har tagit ställning för förslagen i rapporten, men följande personer är lämpliga kontaktpersoner hos rapportens uppdragsgivare:

Tord Wennerblom, länsstyrelsen i Västra Götaland

Peter Holmberg, Västra Götalandsregionens miljösekretariat

Kristina Jonäng, Västra Götalandsregionens miljönämnd

Referenser

1. Edström, C och Eckerberg, K. Inför Johannesburg Svenska kommuners arbete med Agenda 21 – en jämförelse över tid. Nationalkommittén för Agenda 21 och Habitat. 2002.
2. Alfredsson, M och Stenlund, K. Samverkan kring det lokala arbetet för en hållbar utveckling i Västra Götaland, förstudie. Länsstyrelsen i Västra Götaland och Västra Götalandsregionens miljönämnd. 2002.

Samverkan kring det lokala arbetet för hållbar utveckling i Västra Götaland

Del B: Förstudie

Inledning

Föreningen Agenda 21 i Väst tog under 2001 initiativ till en diskussion med Länsstyrelsen i Västra Götaland och med Västra Götalandsregionens miljösekretariat om ett projekt för att stärka det lokala arbetet för hållbar utveckling, det lokala Agenda 21-arbetet.

I Västra Götaland finns många goda exempel på lokalt arbete för en hållbar utveckling. Flertalet av kommunerna har Agenda 21-samordnare eller motsvarande och ofta ligger de strategiska miljöfrågorna hos kommunstyrelsen. Kopplingar mellan ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbar utveckling görs i allt fler sammanhang.

Kommunernas arbete för hållbar utveckling, som ofta sker i en Agenda 21-process sker emellertid utan nämnvärd regional eller nationell samordning eller samverkan. Varje kommun arbetar i stor utsträckning på egen hand och mycket arbete sker parallellt utan erfarenhetsutbyte eller annan samverkan. Arbetet är avancerat och rör sig inom flera vetenskapliga discipliner. Det ställer krav på olika färdigheter och är ett arbete med litet inslag av rutiner och färdiga lösningar.

Den viktigaste utgångspunkten för förstudien var därför att en samverkan kring det lokala Agenda 21-arbetet i Västra Götalands län har goda förutsättningar att leda till en kraftig utveckling av arbetet för hållbar utveckling i Västra Götaland.

En annan utgångspunkt var att den lokala nivån med kommunernas Agenda 21-arbete är en unik möjlighet att få ökad medvetenhet, delaktighet och inflytande. Kommunernas möjligheter att nå och skapa kontaktytor för medborgare, organisationer, det lokala näringslivet, högskolor och dess egna politiska organisation är stora. Inflytande och demokrati är därför några av nyckelorden för denna studie.

Syfte

Syftet var att i en förstudie kartlägga hur ett kommande projekt för att stärka det lokala arbetet för hållbar utveckling i Västra Götalands län skulle kunna utformas.

Metoderna

Det var angeläget för oss att låta personer som arbetar med hållbar utveckling i Västra Götaland vara de som gav oss ett underlag för det fortsatta arbetet. Vi genomförde intervjuer och enkäter med personer från lokal och regional nivå och analyserade och diskuterade därefter svaren tillsammans med våra uppdragsgivare. Utifrån dessa diskussioner har vi sedan tagit fram ett underlag till en projektbeskrivning som redovisas separat. Där föreslår vi hur ett kommande projekt för att stärka det lokala arbetet för hållbar utveckling i Västra Götalands län skulle kunna utformas.

21 personer från kommuner, näringsliv, forskning, Västra Götalandsregionen samt länsstyrelsen har intervjuats och två olika enkäter har genomförts. Den ena har på uppdrag av Nationalkommittén för Agenda 21 utförts av Charlotta Edström och Katarina Eckerberg vid Umeå universitet och har för vår räkning bearbetats av Annika Nordenstam, Umeå universitet. Den andra enkäten har utformats av oss och genomförts av Forskningsstation Mösseberg. Båda enkäterna sändes till länets 49 kommuner och vände sig särskilt till Agenda 21-samordnare eller motsvarande.

Resultat

Enkätundersökning nr 1

Hur svenska kommuner har tacklat uppgiften att tolka och genomföra hållbar utveckling på lokal nivå beskrivs i en rapport från Umeå Universitet, referens 1. Analysen har gjorts utifrån en enkätundersökning till landets kommuner och genomförts. Som ett underlag i vår förstudie bad vi forskarna att lyfta ut svaren från Västra Götalands kommuner. Vi ville veta om analysen stämde överens även för Västra Götalandskommunernas Agenda 21-arbete. Jämförelsen mellan Västra Götalandskommunerna och landet som helhet har gjorts genom att jämföra procentsiffrorna på de olika svaren. Några andra statistiska bearbetningar har inte utförts. **Siffror inom parentes** i den följande beskrivningen är resultat från den rikstäckande undersökningen och **övriga siffror** är Västra Götalandssiffror.

Svarsfrekvensen var hög i Västra Götaland liksom i övriga landet, 88 procent (89) av kommunerna svarade på enkäten.

Förstudien visade i vissa avseenden att Västra Götalands kommuner följer samma mönster som landets kommuner som helhet gör. Exempelvis avsätter 64 procent (69) av kommunerna särskilda budgetmedel för lokalt Agenda 21-arbete, resurserna har ökat eller varit oförändrade i 53 procent (51) av kommunerna under de senaste åren, i 36 procent (40) av kommunerna har det politiska intresset minskat och i 41 procent (42) har det ökat eller är oförändrat. Stödet från Kommunförbundet, Naturvårdsverket och Boverket för det lokala Agenda 21-arbetet uppfattar man som obefintligt.

Det finns däremot områden där resultaten skiljer sig åt mellan Västra Götalandskommunerna och landets kommuner som helhet. Till exempel är det fler kommuner som har antagit en lokal handlingsplan i Västra Götaland; 78 procent jämfört med 70 procent och 73 procent (65) har en eller flera lokala Agenda 21-samordnare anställda. I en större andel av Västra Götalands kommuner upplever man engagemanget från kommundienstemän som stort jämfört med vad man anser i landets kommuner som helhet. Och i en större andel Västra Götalandskommuner råder det politisk enighet kring Agenda 21-frågorna. En annan intressant skillnad är att det verkar som om det lokala Agenda 21-arbetet i Västra Götalandskommunerna är mer omfattande än i landets kommuner som helhet. Det framgår av svaret på frågan "Vilka områden ingår i kommunens nuvarande Agenda 21-arbete?". I 79 procent (57) av kommunerna ingår arbete i skolor/daghem, i 72 procent (57) förnyelsebar energi, i 58 procent (49) anpassning till de nationella miljömålen, i 56 procent (41) folkhälsa, trafik i 40 procent (31) och i 35 procent (23) av kommunerna ingår livskvalitet som ett område i det lokala Agenda 21-arbetet. Länsstyrelsen i Västra Götaland klarar sig betydligt bättre än länsstyrelserna i landet som helhet vid en bedömning om hur stort stöd kommunerna uppfattar sig ha haft för sitt lokala Agenda 21-arbete.

I bilaga 1 redovisas enkätundersökningens resultat.

(Om Du som läsare är intresserad av att göra en fullständig jämförelse mellan Västra Götalands kommuner och landets kommuner som helhet behöver Du ha tillgång till Edström och Eckerbergs rapport "Inför Johannesburg. Svenska kommuners arbete med Agenda 21 – en jämförelse över tid", se referens 1.

Vi är medvetna om att underlaget för att kunna dra slutsatser om likheter och olikheter som är statistiskt säkerställda är litet. Resultatet är ändå intressant att använda i det sammanhang som den här förstudien syftar till, det vill säga i den fortsatta diskussionen om samverkan kring lokalt arbete för hållbar utveckling i Västra Götaland.)

Enkätundersökning nr 2

Genom att göra ytterligare en enkätundersökning till Västra Götalands kommuner ville vi dels fördjupa bilden av Agenda 21-arbetets innehåll och form med särskild tonvikt på samverkan och stöd och dels få veta hur man ser på det framtida lokala Agenda 21-arbetet.

Enkäten skickades med e-post till de 49 kommunerna och vände sig i första hand till Agenda 21-samordnare eller motsvarande. Svarsfrekvensen var hög, 41 av 49 kommuner svarade vilket motsvarar 84 procent. (Minst tre av de åtta kommuner som inte svarade har en Agenda 21-samordnare eller motsvarande anställd.)

Undersökningen visade att det lokala Agenda 21-arbetet under de senaste fem åren inte i särskilt stor omfattning kännetecknas av samverkan mellan regional och lokal nivå. Ungefär en tredjedel av kommunerna ansåg ändå att Västra Götalandsregionen olika miljöstrategiska områden och folkhälsoarbete har haft ganska eller mycket stor betydelse, omkring hälften av kommunerna ansåg att länsstyrelsens arbete med de

regionala miljömålen har haft ganska eller mycket stor betydelse och 38 procent av kommunerna ansåg att föreningen Agenda 21 har haft ganska stor betydelse för Agenda 21-arbetet.

Om samverkan inte skett mellan regional och lokal nivå i någon särskilt stor omfattning så kännetecknas däremot Agenda 21-processen på det lokala planet av samverkan. Kommunerna samverkar till exempel med studieförbund, byalag, andra ideella organisationer, näringslivet, bostadsbolag, kyrkor och i den egna kommunala organisationen sker samverkan kring hållbarhetsfrågor mellan skolor, folkhälsoenhet och energirådgivare. Däremot sker nästan ingen samverkan i hållbarhetsfrågor med fackliga organisationer.

I enkäten frågade vi om det framtida behovet av samverkan och kommunerna svarar att det är angeläget med samverkan inom nästan alla alternativ som vi föreslog. Nämligen inom livsmedel, energi, transporter, folkhälsa, livsstilsfrågor och miljödriven affärsutveckling.

De tre viktigaste områdena som de svarande är särskilt angelägna att utveckla Agenda 21-arbetet inom är livsstil/livskvalitet, ekologiska miljömässiga dimensionen av hållbarhet samt medborgarinflytande.

I bilaga 2 redovisas enkätundersökningens resultat.

Telefonintervjuer samt öppna svar vid enkätundersökning 2

<p><i>"Det finns en oerhörd kraft i att samarbeta. Man vinner på att systematisera kunskap, erfarenheter och arbetssätt. Om alla kommuner springer åt samma håll bildas en oerhörd kraft."</i></p> <p style="text-align: right;"><i>citat från en av de intervjuade</i></p>

Antal svarande

41 kommuner svarade på enkäten till Agenda21-samordnarna och 21 personer har blivit intervjuade per telefon. Det har varit förtroendevalda, forskare, Agenda 21 – samordnare, folkhälsosamordnare, näringslivsföreträdare, tjänstemän på Västra Götalandsregionen och länsstyrelsen och tjänstemän på kommunalförbund. 20 personer svarade på en enkät vid konferensen "Arbetet för en hållbar utveckling - Ett liv efter Johannesburg?" den 24 maj 2002 i Göteborg.

Metod

Vi har gått igenom samtliga svar och formulerat nyckelord eller rubriker för dessa svar och sedan samlat dem i grupper. Så småningom har ett mönster utkristalliserats och våra slutsatser kan sammanfattas i tio linjer eller tendenser som vi ser i svaren. Direktcitaten nedan är några typiska utdrag ur ett digert material för att åskådliggöra svaren. I övrigt är det sammanfattningar, referat eller slutsatser utifrån det som de svarande har sagt eller skrivit.

Tio linjer för att öka stöd och samverkan kring det lokala arbetet för en hållbar utveckling i Västra Götaland

1. Se möjligheter i fler dimensioner

Några svarande säger att det är viktigt att involvera fler dimensioner i arbetet för en hållbar utveckling och att det är viktigt att se möjligheterna med de dimensioner som redan finns på dagordningen. Det handlar om sociala, demokratiska, ekonomiska, kulturella dimensioner, hälsodimensioner med flera dimensioner. Samtidigt betonar några att det är angeläget att inte spänna över allt hela tiden, utan att istället satsa på strategiska insatser, lyfta fram nyckelområden och arbeta med dem.

"Ta fram en checklista utifrån synsättet i Agenda 21 med alla tre dimensionerna som kan/skall vara till hjälp när man fattar politiska beslut, både regionala och kommunala politiska beslut, för att checka av att man har tänkt över vad besluten får för konsekvenser inom alla dimensionerna; ekologiskt, ekonomiskt och socialt. Arbeta aktivt för att denna metod ska bli verklighet"

"Koppla ihop Agenda-arbetet med folkhälsoarbetet"

Ekologisk hållbarhet

De flesta av de som tar upp de nationella miljömålen är nöjda med det arbete som länsstyrelsen har gjort. Man ser det som ett stöd för det lokala arbetet med miljömålen. Det lokala investeringsprogrammet LIP får också överlag bra betyg.

Skapa länkar till fler dimensioner

En svarande betonar vikten av att arbeta för en synlig och sinnlig hållbarhet - att sinnliggöra relationerna mellan människa och natur på en miljöhotens osinnliga och osynliga karaktär. Hon understryker att det är viktigt att skapa förutsättningar för hållbara relationer mellan människa och natur genom arkitektur, form, design etc. Hon ställer frågan; hur kan man skapa länkar mellan det lokala och det globala i arbetet med en hållbar utveckling?

En annan svarande talar om behovet av att involvera samhällsplaneringen i hållbarhetsarbetet. Hur får man en god bebyggd miljö i tätort och på landsbygden som också är socialt och kulturellt hållbar?

Hållbar utveckling och kultur

"Det blir ju ingen hållbar utveckling om man bortser från kulturfrågorna i processen. Och omvänt; det blir ett galet kulturliv om det är avskilt från samhället i övrigt..."

Hållbarhetsbegreppet

Några av de svarande diskuterar hållbarhetsbegreppet:

"Att utveckla livskvalitet inom ramen för rättvist miljöutrymme"

"Vad är hållbar utveckling – viktigt att definiera. Alla som använder uttrycket borde tala om vad man pratar om. Risk att det blir urvattnat, exempelvis att man bara menar ekonomiskt hållbar fast man säger hållbar."

Hållbar tillväxt

"Det är viktigt att personer med erfarenheter från hållbar utveckling-arbete är med när tillväxtprogrammen arbetas fram"

2. Hållbar näringslivsutveckling

"Nu när telekombranschen med flera branscher sviktar är det verkligen läge att satsa på hållbar utveckling. Det är ett område som sannolikt bara kommer att öka i framtiden och Västsverige har mycket kompetens på detta område."

"Det vore fantastiskt om politikerna skickade tydliga signaler att det är hållbarhetsfrågorna vi skall jobba med, att de skall genomsyra allt vi gör. Att de därefter väljer ut ett antal strategiskt rätt punktinsatser och andra insatser som är genomsyrade av en övergripande helhetssyn och sedan jobbar med dem. Det skulle förstås skicka signaler till näringslivet att satsa ordentligt på miljö- och hållbarhetsfrågorna."

"Det är viktigt att "utbilda" företagsanalytikerna i hållbarhetsfrågorna; revisorer, ekonomikonsulter, marknadsekonomer etc. Att synliggöra de marknadsföringsvärden och ekonomiska vinster som man kan göra genom hållbarhetsarbetet. Hållbarhetstänkandet har de inte idag"

"Vi behöver stärka "hållbarhetsföretagen" genom offentlig upphandling mm. Man skulle minska sårbarheten vid konjunkturedgångar om man satsade på dessa företag."

"Jag skulle vilja att vi får näringslivsfolket att förstå att det finns en enorm möjlighet i miljödriven näringslivsutveckling. Majoriteten av företagarna har ingen tanke på detta."

"Skapa en regional strategi för ett hållbart näringsliv – långsiktigt"

3. Visionsarbete och långsiktighet

Det är tydligt att visionsarbete är något som flera menar är angeläget för att skapa långsiktighet i förändringsarbetet, i processerna. Några av de svarande efterlyser ett hundraårs-perspektiv, har långsiktigheten blivit bortglömd?

"Det behövs ett strukturerat visionsarbete där invånare, politiker och tjänstemän är involverade för att göra en nystart, ett avstamp för något nytt i Agenda 21-arbetet. Vi får fundera på frågor som: Vad är nästa steg? Har vi missat något?... Någon utomstående som leder detta."

4. Status och legitimitet

"Det handlar om att ge legitimitet, det handlar om att visa att arbetet med en hållbar utveckling är bra för kommunerna. Att det är bra för en liten landsbygdskommun – att folk bor här och trivs och att det finns arbete. Det är också någonting som är bra för hela landet. Andra utifrån måste visa och säga detta och koppla det till hållbar utveckling."

"Viktigt att arrangera seminarier etc för politiker på kommunal och regional nivå där Agenda 21 diskuteras och lyfts upp igen på dagordningen"

"Agenda-samordnarens roll behöver bli klarare"

"Mer resurser är alltid ett stort behov, framförallt personal"

5. Den lokala nivåns behov och prioriteringar

Organisation av Agenda 21-/Hållbar utveckling-arbete

Stöd, styrmedel och resurser från nationell och regional nivå:

"En regional strategi för att ge tyngd åt frågorna behövs".

"Jämför med folkhälsoarbetet i regionen. Det är en bra organisation från regional nivå till lokal och vice versa. Resurser kan förmedlas lokalt. Men det ställs också krav på kommunerna. En liknande organisation kunde skapas för Agenda 21-arbetet."

"Finansieringen för Agenda21 bör ske på samma sätt som Folkhälsans arbete"

"Det måste finnas en koppling mellan de nationella intentionerna och de lokala resurserna. Denna koppling saknas idag i den verklighet som många små och medelstora kommuner lever i". "Skapa resurshjälp!"

Kommunens egen roll

Miljöledning - det finns ett behov av att få hjälp att införa miljöledningssystem i kommunerna och deras förvaltningar och bolag.

Inköp - när det gäller inköp så menar några att kommunerna utnyttjar denna möjlighet för lite för att te x "stödja" och uppmuntra lokalt näringsliv som är miljöprofilert eller att t ex handla upp lokalt producerade livsmedel.

Jämställdhet - jämställdhet är en annan hållbarhets-fråga där det är angeläget att kommunen är föregångare.

Internt Agenda 21-arbete - flera beskriver att det är svårt att hinna med det interna Agenda 21-arbetet på kommunen eftersom man jobbar så mycket utåtriktat.

Gå in i större projekt

"För en liten kommun är det nästan A och O att det finns större projekt (t ex NÄREKO) som man kan gå in i. Skulle aldrig kunna driva större projekt som exempelvis mer ekologiska produkter i skolorna och bilfri stad på egen hand."

6. Delaktighet och inflytande. Att nå människorna och lyfta fram livsstils- och livskvalitetsfrågor

Mer kunskap om detta behövs.

"Det är svårt. Människors medverkan är den svåra frågan. Hur skall vi öka den ? Ett demokratiprojekt."

Öka deltagandet, medborgarinflytandet (visa på de goda exemplen)

Tydliga nätverk och flexibla mötesplatser/forum

Nya slags professionella mötesplatser behövs – formella och informella, flexibla forum för att förvalta idéer (forskning, utveckling, regionala, lokala, olika slags mötesplatser)

" Att använda kulturens befintliga rum/byggnader/platser som mötesplatser i agenda 21-processen vore vettigt och spännande. Att även gifta ihop regionens miljönämnd och kulturnämnden med varandra på något sätt ?"

7. "Coach" för Hållbar Utveckling på lokal nivå

Det är tydligt att en stöd-, resurs-, spindel-, samtalsperson på regional nivå skulle välkomnas. En "allvetare", ett "bollplank" som några beskriver behovet av.

"En regional samordning liknande folkhälsoarbetet behövs när det gäller Agenda 21"

Kunskapsbank

Hitta rätt information och kunskap i rätt tid när jag/vi behöver den.

Erfarenheter, verktyg och metoder

Det finns ett behov av processtöd till projektledare, Agenda 21-samordnare, folkhälsosamordnare, näringslivssamordnare mfl. Likaså finns det behov av utbildning i projektledning, pedagogik, beteendevetenskap mm för denna grupp.

Hitta pengarna

Det märks att det finns ett behov av att få hjälp att hitta rätt i floran av olika fonder och projektmedel som finns idag. Både när det gäller att söka EU-medel och andra nationella medel.

"Skapa en grön fond enligt dansk modell där man inte har krav på medfinansiärer, där medel kan sökas till både stora och små projekt. Detta kan sätta fart på förändringsprocesserna."

En tredje part

I Danmark har det skapats en dynamisk tredje part i miljö- och hållbarhetsarbetet. Dessa s k "gröna guider" har framgångsrikt arbetat på det lokala planet och har bl a fungerat som en länk mellan invånare och kommunen. De har inte varit kommunalt anställda utan har varit anställda av olika frivilligorganisationer med stöd från den s k gröna fonden.

8. Gemensam kommunikationsstrategi

En gemensam kommunikationsstrategi för en hållbar utveckling nationellt, regionalt och lokalt efterfrågas. Det är viktigt att den är enhetlig, samordnad och synlig i hela Västra Götaland. Kunskap, utbildning och kompetens bör vara viktiga beståndsdelar i ett sådant arbete.

"Var och en gör information om hållbar utveckling idag. Det borde göras mer centralt. Vi borde t ex göra gemensam information så att inte varje kommun sitter och producerar samma typ av information."

"Ska vi nå en hållbar utveckling i Västra Götaland måste kompetensen höjas. Det handlar om utbildning, utbildning och utbildning "

Nå ut med forskning

"Miljöforskning måste i framtiden finnas med i samhällsdebatten. Forskningen måste ha ett bättre samarbete med journalister. "

" Ett sätt vore kanske att det i forskningstjänsten ingick en del som var ett uppdrag att medverka i den allmänna debatten"

9. Samordnad redovisning av indikatorer för hållbar utveckling för hela Västra Götaland

Statistik . Det är angeläget att få fram statistik för hur hållbarhetsarbetet går, jämförbara siffror för alla kommuner, hela länet, att detta görs systematiskt. Analysen och utvärderingen är minst lika viktig och att kunskapen också når den lokala nivån.

Genom en ökad samverkan skulle vi också kunna göra gemensamma och kostnadseffektiva undersökningar och sprida dessa. Synliggöra resultaten – ett bra sätt att ge återkoppling är att bättre synliggöra resultaten av det lokala och regionala hållbarhetsarbetet.

"En samordnande redovisning av hur Ag 21-arbetet går i kommunerna i Västra Götaland skulle kunna sporra. Som man till exempel gör inom barnomsorgen på kommunnivå."

10. Gemensamma strategiska punktinsatser

" Ett steg är att bestämma sig för vissa strategier och agera samordnat. Sedan väljer man ut strategiska områden att arbeta vidare inom. Ett sådant område skulle idag kunna vara konsumentfrågorna. Agerar vi mer samlat där kan det ge mycket mer makt och kraft bakom orden. Det är också ett utmärkt sätt att nå ut till medborgarna med Agenda 21-arbetet."

" Det behövs satsningar som är likartade för hela Västra Götaland så att man märker av samma saker i hela länet. Det ska synas att här jobbar vi mot samma mål. Ett exempel är kollektivtrafiken. Där har man ju bestämt att det ska finnas en röd tråd, likartad i hela regionen, ungefär samma pris, samma färg, samma biljettsystem. Ett sånt tänkande kunde vara värdefullt i Agenda 21-arbetet. Det finns ju många verksamheter som finns över hela Västra Götaland, t ex ungdomsgrupper, föreningsliv, studieförbund. Man kan ha länsövergripande kampanjer på den nivån"

"Jag skulle vilja ha mer samarbete med universitet och högskolor. Mer samarbete mellan kommunerna behövs inom t ex lokalförädling, produktion, turism "

Öka utväxlingen på befintliga resurser

"Det finns ingen patentmedicin utom att använda de redskap som vi redan har mer; allmännyttans bostadsområden, skolorna, barnomsorgen osv , att arbeta mer igenom dem"

"Visa att allt inte kostar pengar"

Diskussion

Vår analys och diskussion kring enkätundersökningarna och telefonintervjuerna har lett fram till ett underlag för en projektbeskrivning där vi föreslår hur stöd och samverkan kring det lokala Agenda 21-arbetet i Västra Götalands län skulle kunna utformas. Projektbeskrivningen redovisas i en särskild rapport.

Tack

Ett varmt tack till alla er som medverkat i intervjuer och vid enkätundersökningarna. Ert bidrag har varit avgörande för att förstudien och projektbeskrivningen har kunnat genomföras på det sätt som vi velat. Det vill säga med delaktighet från olika aktörer inom hållbar utveckling. Vi är både imponerade och berörda av det genuina intresse som finns för frågorna i Västra Götaland. Det finns verkligen en skatt att förvalta!

Referenser

1. Edström, C och Eckerberg, K. Inför Johannesburg Svenska kommuners arbete med Agenda 21 – en jämförelse över tid. Nationalkommittén för Agenda 21 och Habitat. 2002.
2. Alfredsson, M och Stenlund, K. Samverkan kring det lokala arbetet för en hållbar utveckling i Västra Götaland, underlag för projektbeskrivning. Länsstyrelsen i Västra Götaland och Västra Götalandsregionens miljönämnd. 2002.

Bilagor

Bilaga 1.	Västra Götalands kommuners arbete med Agenda 21 – en jämförelse över tid.
Bilaga 2.	Enkätundersökning av Västra Götalands kommuners lokala Agenda 21-arbete. Maj 2002

2002-05-01
Umeå Universitet
Statsvetenskapliga institutionen
Annika Nordenstam

Västra Götalands kommuners arbete med Agenda 21 – en jämförelse över tid

I samarbete med
Nationalkommittén för Agenda 21 och Habitat

Inledning

Statsvetenskapliga institutionen vid Umeå universitet, har på uppdrag av Miljödepartementet och Nationalkommittén för Agenda 21 och Habitat genomfört en enkät om läget för Agenda 21 i svenska kommuner. Resultaten från denna studie kommer dels att ingå i den nationalrapport som den svenska regeringen gör till mötet i Johannesburg och dels att publiceras som en separat rapport för den svenska hemmaplanen: ”Inför Rio + 10. Svenska kommuners arbete med Agenda 21- en jämförelse över tid”.¹

Denna rapport utgör en delmängd av den nationella rapporten och på uppdrag av Karin Stenlund i Trollhättan har vi sammanställt de svar vi fått in från kommunerna i Västra Götaland. Enligt uppdrag redovisas endast resultaten och inga jämförelser görs därför mellan de nationella resultaten och Västra Götaland. Inte några jämförelser över tid, och inte heller några jämförelser med LIP efterfrågas, varvid dessa resultat inte redovisas i denna sammanställning av resultat. Upplägget i denna rapport följer upplägget i den nationella rapporten som tidigare presenterats, med undantag för ovan nämnda frågor. I rapporten har de kommuner som inte svarat på respektive fråga räknats bort så att de siffror som redovisas blir direkt jämförbara med den nationella rapporten. Resultaten presenteras under följande rubriker:

- 1. Hur ser läget ut för Agenda 21 i landets kommuner?**
- 2. Vad innehåller kommunernas Agenda 21 arbete?**
- 3. Vilket genomslag har Agenda 21 fått i kommunerna?**
- 4. Hur uppfattar kommunerna stödet från nationell nivå?**
- 5. Sammanställning av fråga 28 rörande kommunernas Agenda 21-arbete.**

Totalt har 43 kommuner av Västra Götalands kommuner valt att delta i enkäten, och vi har alltså en svarsfrekvens på 88 procent. När antalet kommuner som svarat på frågorna är mindre än dessa 43, redovisas svarsfrekvensen alltid under respektive figur. De som svarat på enkäten är till största delen Agenda 21-samordnare (74%) eller har en ”annan” position (35%). LIP-samordnare utgör 28% av respondenterna, miljö- och/eller planeringschef eller motsvarande 19% och kommunledning 5%. Observera att en och samma person kan inneha flera roller.

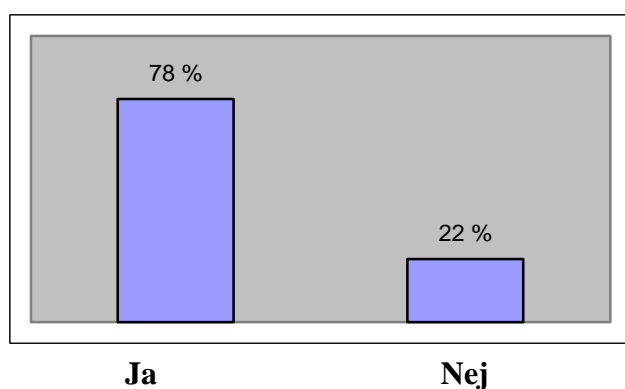
¹ Edström, C. Och Eckerberg, K. (2002). ”Inför Rio + 10. Svenska kommuners arbete med Agenda 21- en jämförelse över tid”. Statsvetenskapliga institutionen, Umeå universitet.

Resultat

1. Hur ser läget ut för Agenda 21 i landets kommuner?

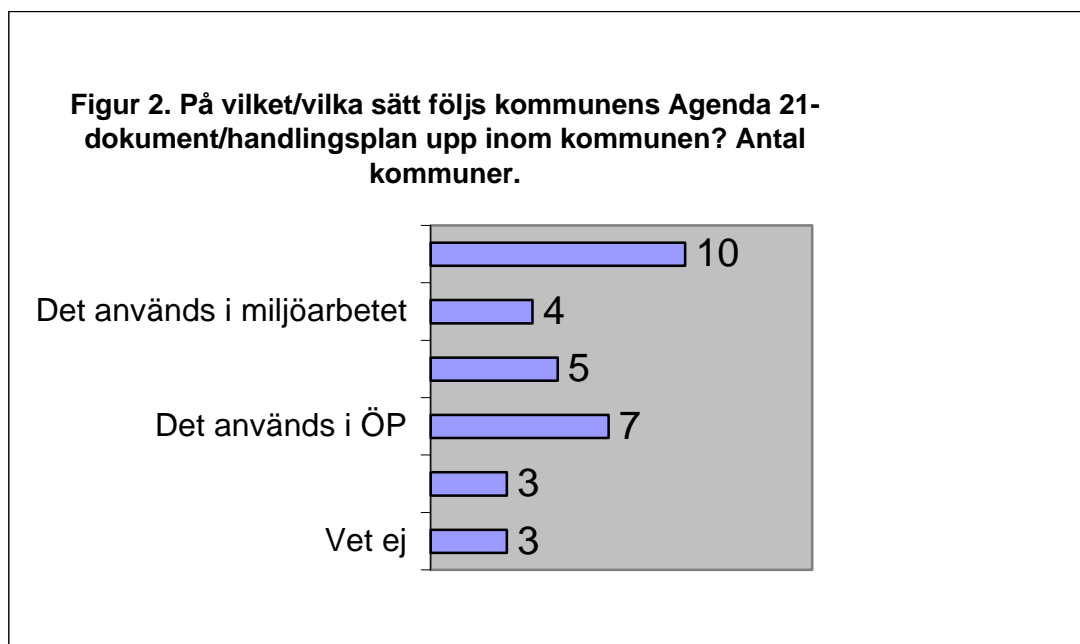
Upprättandet av en lokal handlingsplan för Agenda 21 är ett konkret mål enligt det 28:e kapitlet i Agenda 21. I Västra Götaland har 78 procent (av 41 svarande kommuner) år 2001 antagit en sådan handlingsplan.

Figur 1. Har kommunen antagit ett lokalt Agenda 21- dokument? Andel i procent.

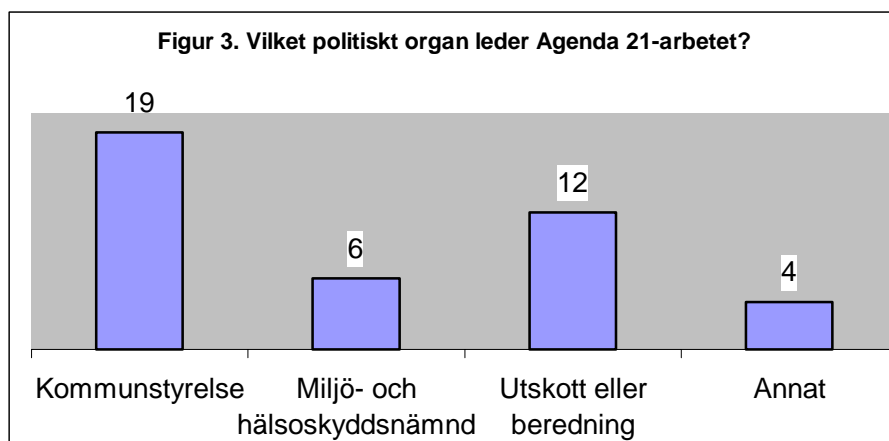
n=41

Av de 78 procent (32 kommuner) som antagit en lokal agenda 21 handlingsplan/ dokument används den på följande sätt:

n=32

Hur är då ledningen av Agenda 21 arbetet placerad? 41 kommuner svarar så här:

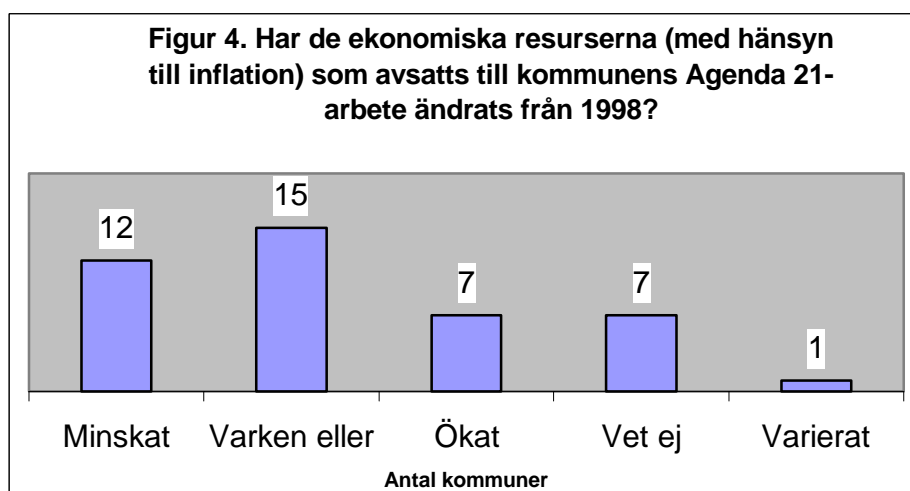

n=41

I 46 procent av kommunerna leds Agenda 21-arbetet av kommunstyrelsen, i 29 procent av kommunerna av ett utskott eller en beredning, medan det i 15 procent av kommunerna leds av miljö- och hälsoskyddsnämnden och i 10 procent av kommunerna av ett annat organ.

Hur har kommunernas budgetprioriteringar av Agenda 21 sett ut på senare år? På frågan om kommunen avsatt särskilda medel för Agenda 21-arbetet för 2001 svarar 64 procent av kommunerna (27 kommuner) att de avsatt särskilda budgetmedel, medan 36 procent (15 kommuner) inte avsatt några medel. För år 2002 har andelen ökat till 67 procent för avsatta medel och 33 procent som inte avsatt medel. Det är med andra ord ytterligare en kommun som avsatt medel för 2002. (28 kommuner avsätter medel, 14 stycken gör det inte)

Ytterligare en fråga ställdes rörande storleken på de ekonomiska resurserna till Agenda 21. Det gällde huruvida de ekonomiska resurserna med hänsyn till inflation som avsatts till kommunens Agenda 21 arbete ändrats från 1998.

n=42

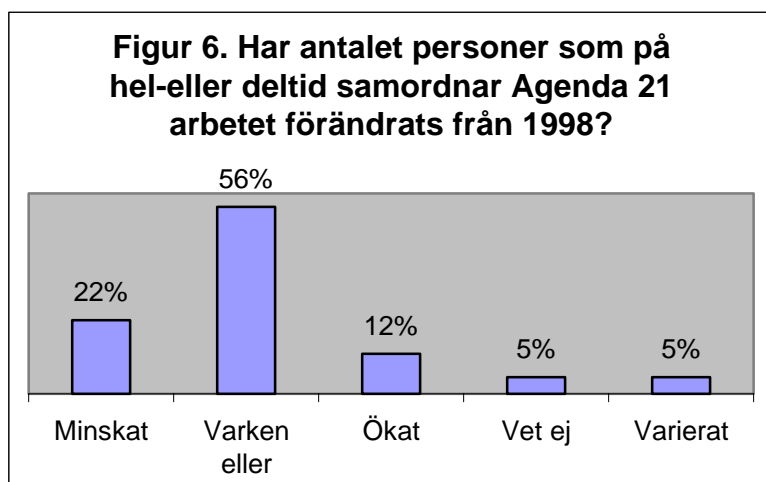
Som vi ser menar de flesta kommuner (36 procent) att det inte skett någon förändring. 29 procent av kommunerna menar att stödet minskat, medan 17 procent inte vet. I 17 procent av de 42 svarande kommunerna har stödet ökat, medan det varierat i 2 procent av kommunerna.

Ett ytterligare sätt att undersöka hur läget för LA21 ser ut i kommunerna är genom att undersöka hur stor del av kommunerna som har en lokal Agenda 21 samordnare anställd. Vår undersökning visar följande:

Figur 5. Har kommunen någon/några Agenda 21 samordnare anställd(a)?

Antal kommuner 2001 (n=42)	Procent kommuner 2001	Antal kommuner 2002 (n=41)	Procent kommuner 2002
Ja 29 st	Ja 69%	Ja 30 st	Ja 73%
Nej 13 st	Nej 31%	Nej 11 st	Nej 27%

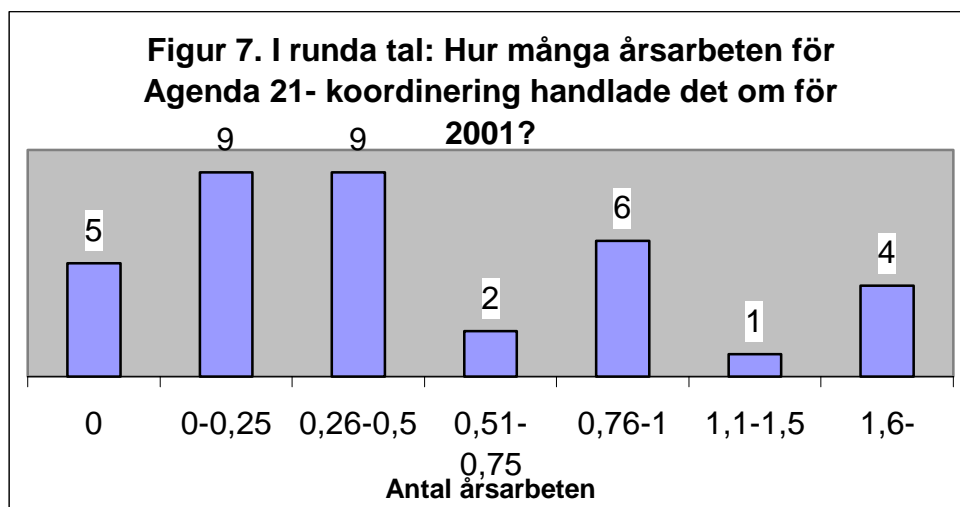
Har antalet personer som på hel- eller deltid samordnar Agenda 21 arbetet förändrats från 1998?

n=41

I 23 kommuner har alltså antalet personer som arbetar hel- eller deltid med Agenda 21 varken ökat eller minskat. I 9 kommuner minskar det, medan det ökar i 5 kommuner och varierar i 2 kommuner. Ytterligare 2 kommuner vet ej hur arbetet förändrats.

Hur många årsarbeten för Agenda 21-koordinering handlade det om för 2001?

n=36

2. Vad innehåller Agenda 21 arbetet?

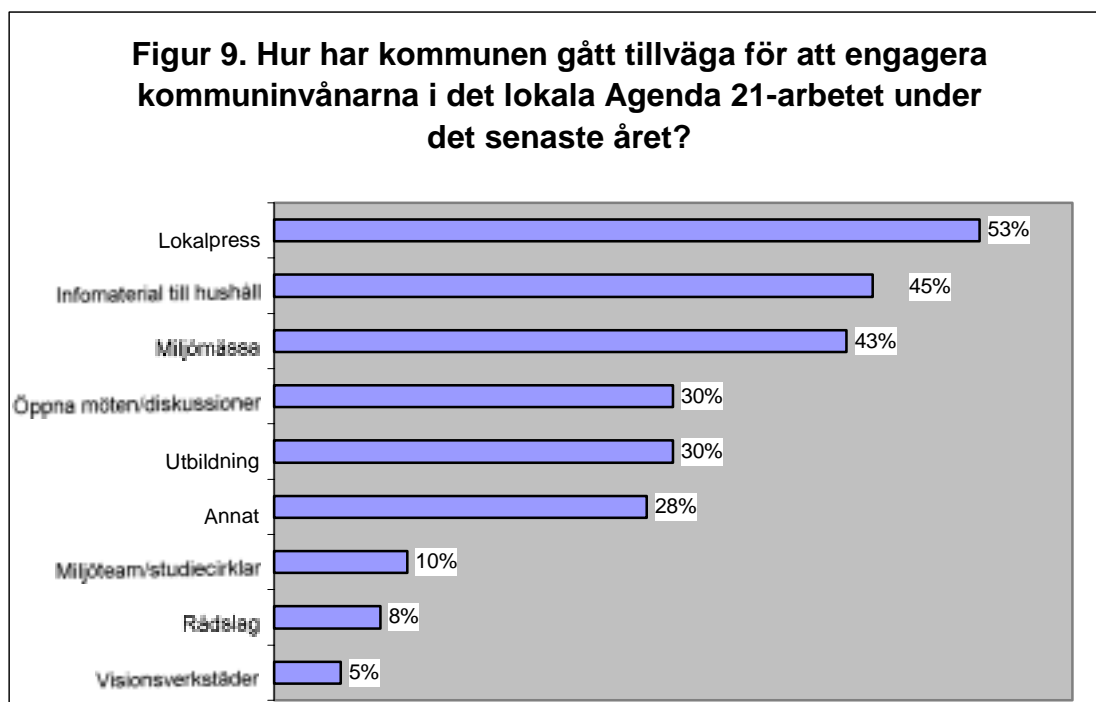
Vilka områden omfattas då av kommunens nuvarande Agenda 21- arbete? 43 kommuner svarade så här:

n=43

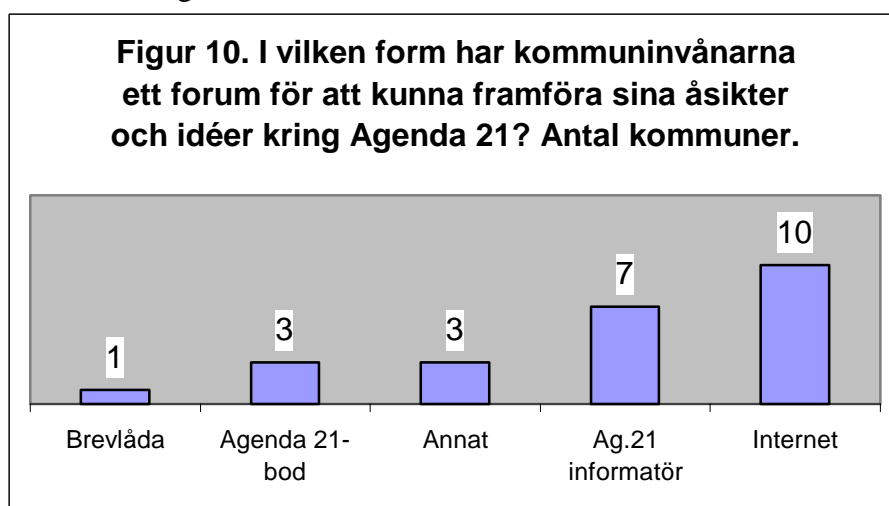
Vi ställde även frågan huruvida kommunerna gjort något konkret för att engagera kommuninvånarna i det lokala Agenda 21-arbetet under det senaste året, 2001. Det visade sig vara 75 procent av 40 svarande kommuner som arbetat för detta. De metoder som använts såg ut som följer:

n=30

Finns det något särskilt forum eller mötesplats där kommuninvånarna kan framföra sina åsikter och idéer kring Agenda 21? Här visar det sig att endast 38 procent (16 st.) av 42 svarande kommuner har ett sådant forum. I de 16 kommuner som har någon form av forum är dessa de vanligaste formerna:

Av de 29 kommuner i Västra Götaland som har en Agenda 21 samordnare 2001 är det 90 procent som har agerat för att engagera kommuninvånarna i det lokala Agenda 21-arbetet. Av de 14 kommuner som inte har någon anställd Agenda 21 samordnare har 11 svarat. Av dessa är det endast 36 procent som gjort något konkret för att engagera kommuninvånarna i Agenda 21- arbetet.

3. Vilket genomslag har Agenda 21 fått i kommunerna?

Hur upplevs då engagemanget för Agenda 21 hos olika aktörer av våra respondenter?

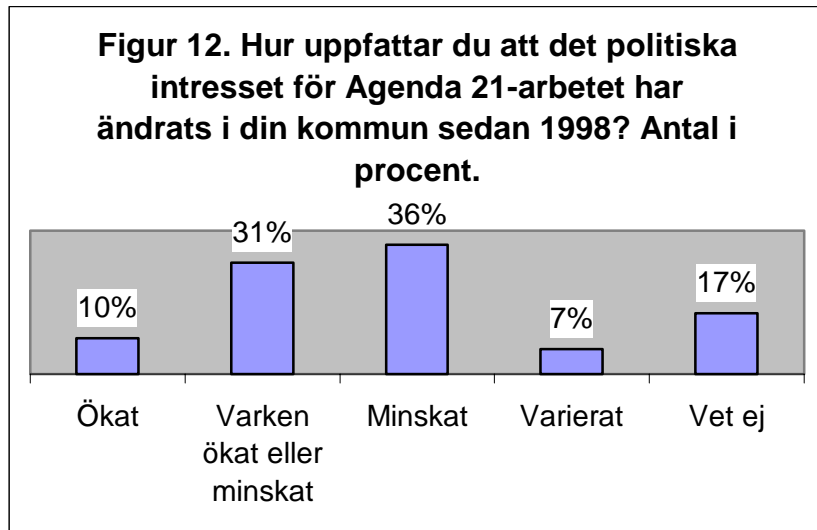
Figur 11. Hur upplever du engagemanget för LA21- arbetet bland olika aktörer? Antal i procent.

	Näringslivet	Kommun- Invånarna	Lokala föreningar & folkrörelser	Kommun- politikerna	Kommun- tjänstemän
Stort	2 %	2 %	-	5 %	2 %
Ganska stort	29 %	19 %	14 %	29 %	44 %
Ganska litet	29 %	55 %	57 %	40 %	34 %
Litet	31 %	17 %	19 %	24 %	17 %
Vet ej	10 %	7 %	10 %	2 %	2 %

n= 42

Här kan vi konstatera att kommunaltjänstemännen upplevs ha det största engagemanget (46 procent), följt av kommunpolitikerna (34 procent) och näringslivet (31 procent). Minst engagemang upplevs lokala föreningar och folkrörelser ha. 76 procent av de svarande upplever att stödet hos dessa är ganska litet eller litet.

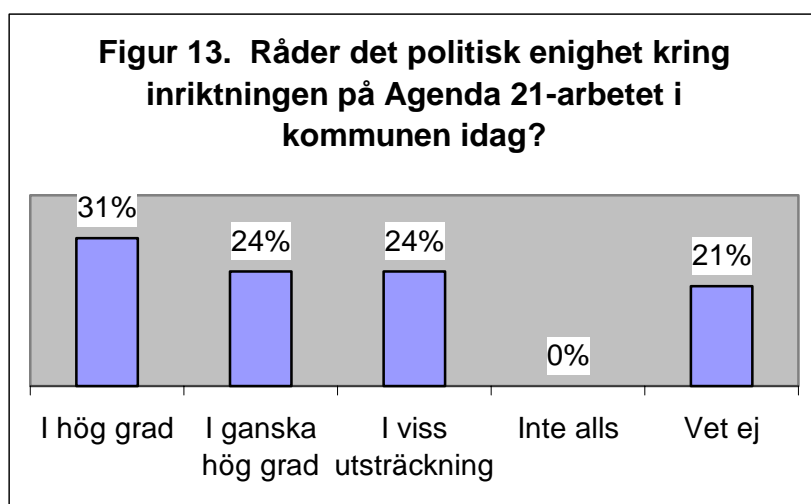
Vi ställde även en fråga angående det politiska intresset över tid beträffande Agenda 21.

n=42

Det politiska intresset har uppenbarligen minskat enligt 36 procent (15 st.) av kommunerna medan 31 procent (13 st.) menar att det varken ökat eller minskat. Endast 10 procent, det vill säga 4 kommuner upplever att intresset ökat. 17 procent (7st.) vet ej hur det ser ut, medan 7 procent av kommunerna (3 st.) upplever att intresset varierat.

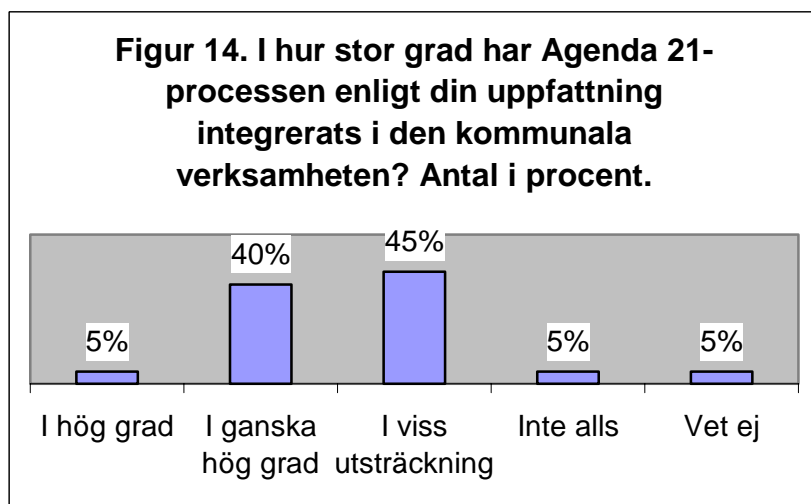
Råder det då politisk enighet kring inriktningen på Agenda 21-arbetet i kommunen idag?

n=42

55 procent av kommunerna anser att det råder enighet om inriktningen på Agenda 21-arbetet i hög grad eller i ganska hög grad.

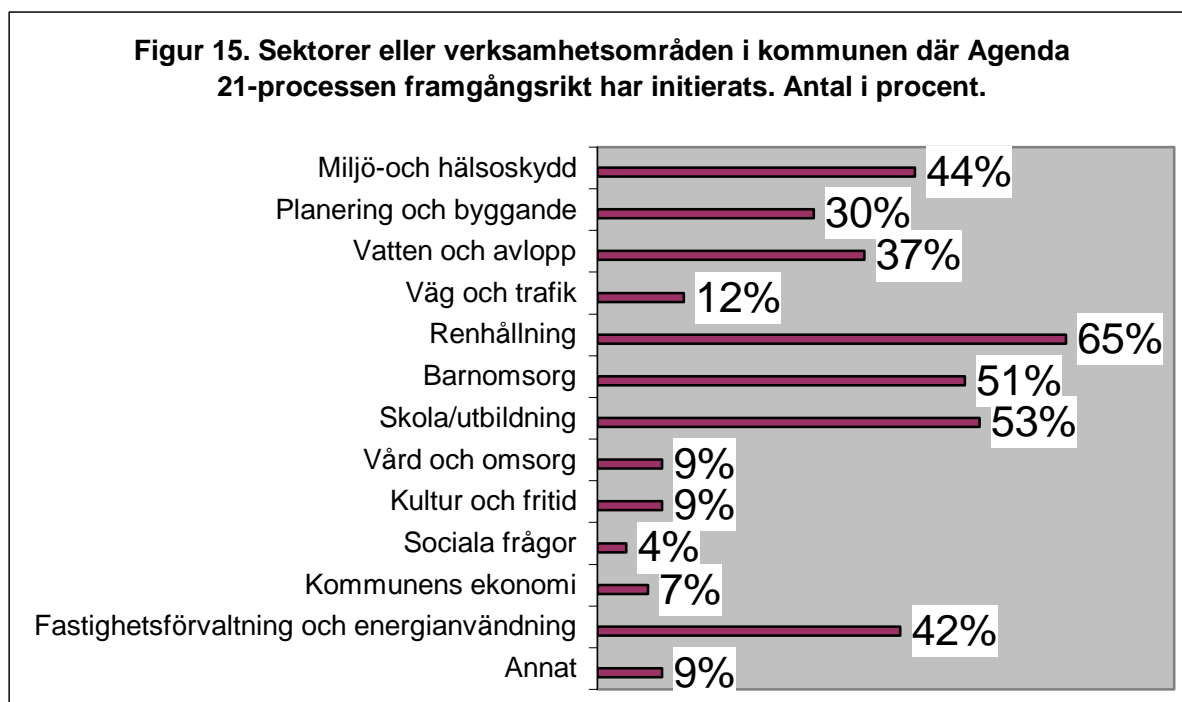
I hur stor utsträckning har Agenda 21- processen integrerats i den kommunala verksamheten ville vi också veta. Resultaten ser ut som följer:

n=42

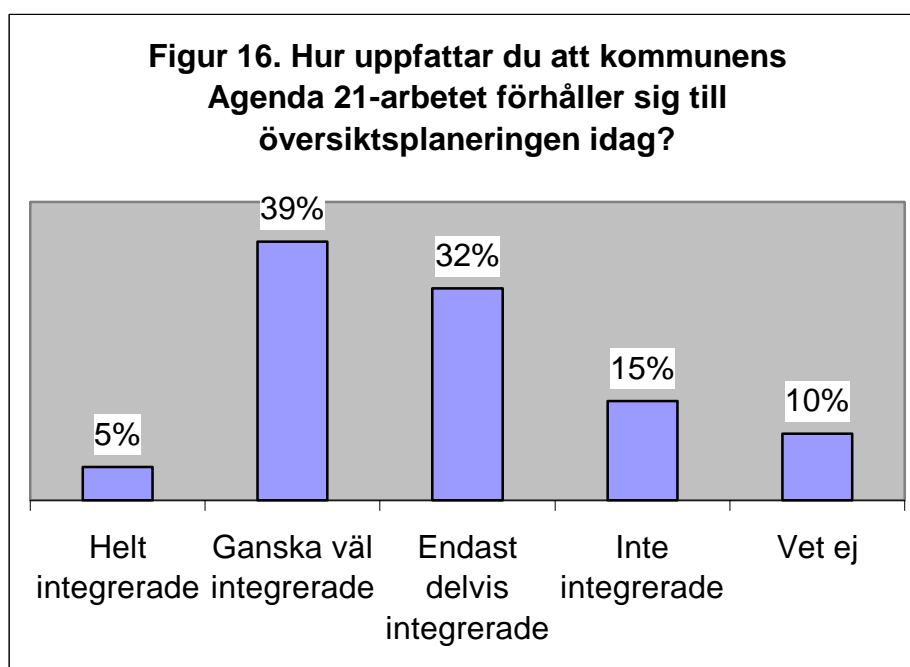
Här väger resultaten ganska lika. De som anser att processen integrerats i hög grad och i ganska hög grad utgör 45 procent av de svarande. Ett lika stort antal, 45 procent av kommunerna anser att processen endast integrerats i viss utsträckning.

De områden där Agenda 21- arbetet framgångsrikt har initierats är enligt de svarande:

n=43

Vi undrade även över hur kommunens Agenda 21-arbete förhåller sig till översiktsplaneringen idag i kommunerna och vi fick följande resultat:

n=41

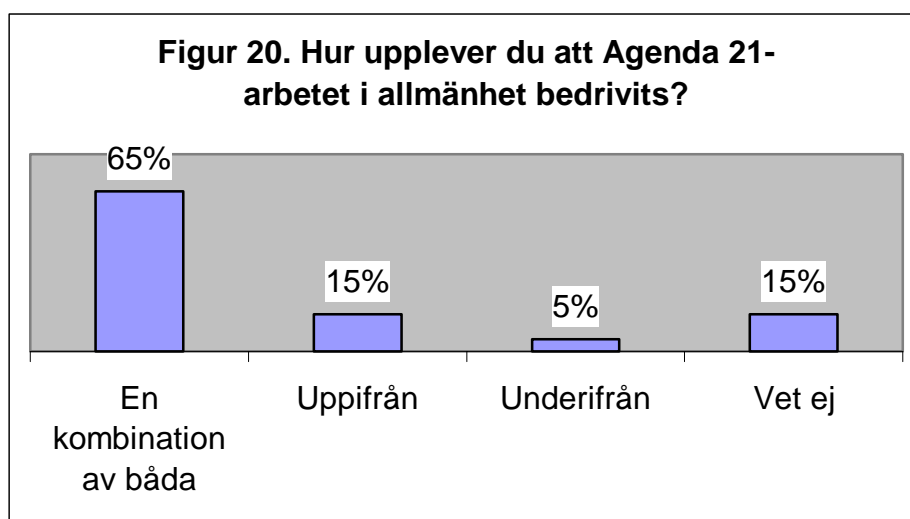
4. Hur uppfattar kommunerna stödet från nationell nivå?

Figur 17. Hur stort direkt- eller indirekt stöd uppfattar du att insatser från följande organ haft för din kommuns Agenda 21-arbete?

	Länsstyrelsen	Naturvårdsverket	Boverket	Nationalkommittén för Agenda 21	Miljödepartementet och LIP-enheten	Länsförbunden	Kommunförbundet
Mycket stort	7%	-	-	-	12%	-	-
Ganska stort	26%	19%	2%	21%	38%	19%	12%
Ganska litet	38%	44%	33%	38%	33%	26%	46%
Inget stöd	17%	17%	43%	17%	5%	31%	20%
Vet ej	12%	19%	21%	24%	12%	24%	22%

Här framgår det att det är Miljödepartementet och LIP-enheten som får det största stödet. 50 procent av kommunerna anser att de fått ett mycket stort/ganska stort stöd därifrån, medan t.ex. länsstyrelsen får ett 33-procentigt stöd.

Vi undrade även hur de svarande såg på hur Agenda 21- arbetet i allmänhet bedrivits.

n=40

5. Sammanställning av fråga 28 rörande kommunernas Agenda 21-arbete.

Sammanställning av svar på frågan: Hur vill du med några korta ord sammanfatta utvecklingen av kommunens Agenda 21-arbete under de senaste tre åren (1998-2001)? Vilka är tendenserna?

Kommuner med Agenda 21- samordnare 2002 svarade så här på frågan:

"Det har gått upp och ner under denna period. Inom skolan finns ett miljönätverk där Agenda 21 samordnare sitter med. Intresset för nätverket har varit dalande, för att öka intresset kommer en rad åtgärder att sättas in i form av utbildning till miljöpiloter för samtliga femteklassare, totalt 192 elever och cirka åtta till tio lärare. Det hela avslutas med en manifestation på världsmiljödagen. Genom LIP arbetar vi för att öka den biologiska mångfalden, andelen bioenergi och dagvattenrening från industriområde. Politikerna är angelägna om att målen i Agenda 21 uppfylls. Under 2002 är ambitionen att arbeta de femton miljömålen, där kommer målen i Agenda 21 att integreras. Kommunen har även bestämt att Agenda 21 skall integreras i den översiktliga planeringen. "

"Man har gått från ord till handling."

"Vi satsar på internt miljöarbete inom kommunens organisation. Satsar på miljöledning, miljöinformation och utbildning samt naturreservatsbildning."

"Minskad betydelse, både i avsättande av tid samt ekonomi."

"Varierande intresse och resurser. Är nu förhoppningsvis på gång att bli bättre sedan Agenda 21 samordnare anställts på halvtid sedan 2001."

"Från att ha varit en mer utåtriktad verksamhet, fokuserade man under 1999-2000 på den kommunala verksamheten (miljöutredning och miljömål för kommunen). Under 2001 har arbetet igen blivit mer utåtriktat genom deltagande i regionala och nationella projekt."

"Jag är nyanställd som Agenda 21 samordnare på 25%, sen 2001-01 och har inget att jämföra med! Förhoppningsvis kommer arbetet att utvecklas framöver!"

"Arbetet har fått en högre status/dignitet i och med att kommunen fick lokala investeringspengar. Tendensen är att de strategiska miljöfrågorna ökar i betydelse men miljöförvaltningen som handlägger tillsynsfrågor känner sig lite förbigångna."

"Intresset för miljöfrågor har minskat under de senaste tre åren. Eftersom Agenda programmet har blivit föråldrat har kommunen arbetat fram nya lokala miljömål där de nationella miljömålen har legat som grund. En av de miljömålen avser större insatser inom informationsdelen i miljöarbetet. Vi satsar i den nu i året!"

"Höga politiska ambitioner men dåliga förutsättningar p g a tidsbrist, litet engagemang hos chefer och nedskärningar i verksamheter."

"En positiv utveckling där LIP har varit en bidragande orsak för att höja statusen. Ett brett underifrånperspektiv har gjort det mesta arbetet möjligt."

"Det börja ju bra....."

"Kommunen har fokuserat på konkreta LIP åtgärder och mindre fokuserat på det allmänna Agenda 21 arbetet. Visst allmän informations och kunskapshöjande arbete har genomförts. Sammanfattningsvis upplever vi att det breda engagemanget för agenda 21 har minskat."

"Intresset i kommunledningen är stort men det är svårt att finna en röd tråd i arbetet. Stora grupper tappas bort ofta de närmaste (internt arbete inom kommunen)."

"Vi står nu i ett tillstånd av osäkerhet beroende på diskussioner om omorganisation och har stått där i ett år. Svaren speglar därför ett tillstånd som rådde för något år sedan och som förhoppningsvis återkommer. Beträffande LIP är förhållandet likartat - vi fick pengarna år X och har nu avslutat LIP-programmet. Svaren beskriver alltså inte något nu pågående."

"Tendenserna är att miljöarbetet mer och mer integreras i det övriga arbetet."

"Utvecklingen går från underifrån till uppifrån, deltagandet från allmänheten minskar. Man har kommit ur "sopsorteringsfasen" in i energi- och transportfasen, vilket är svårare att greppa för allmänheten (samt kräver uppoffringar som de flesta inte är beredda på. Att sortera sopor var ju enkelt...) i kommunen går tendensen från den naturvetenskapliga synen över till jämställdhets-, demokrati- och folkhälsofrågor. Agenda 21 och miljö- samt folkhälsomålen går ihop och ska integreras in i översiktplaneringen. Kommunen vill gärna ha samarbetspartners utanför kommunhuset, men där finns det få som vill ställa upp. En tydlig tendens är också att även om viljan finns och är relativt stort så begränsas ambitionerna av ekonomin. Därför var/är LIP så avgörande om det händer något eller ej!"

"Jag använder personligen inte längre begreppet " Agenda 21- arbete". När det gäller kommunens miljöarbete för att driva utvecklingen i riktning mot ett hållbart samhälle så skickar jag sammanfattningen från den senaste årliga miljörapporteringen."

"Kommunen hade en Agenda 21-samordnare fram till 1998. Först under 2001 anställdes en miljösamordnare för att samordna bl.a. Agenda 21 arbetet. Under tiden mellan 1998 och 2001 har Miljö och hälsoskyddskontoret drivit ett begränsat Agenda 21 arbete för att hålla det vid liv. Ansvar har dock legat på KS under hela tiden. Anställningen av miljösamordnaren ger ökade resurser för att driva miljöfrågorna i kommunen."

"Färre engagerade i agenda21-arbetet men en större miljöanpassning av samhällsbyggandet i stort och smått."

"För första gången anställdes 2001 en samordnare på heltid (tidigare endast del av tjänst) i första hand fram till 2003-05-31. En ledningsgrupp för Agenda 21 har funnits under hela perioden, med representation från kommunstyrelse, samhällsbyggnadsnämnd och"

"Ett dynamiskt arbete med stöd uppifrån i den egna kommunen och delaktighet lokalt hos medborgarna men med dåligt stöd/samordning från såväl regionala som nationella aktörer. Med ett sådant stöd hade det lokala arbetet kunnat utvecklas bättre istället för att som nu varit fallet varje kommun arbetat i stor utsträckning på egen hand."

"Hallelujastämning och jippon som arbetsmetod är borta (tack och lov för det!). Fler delar av agendaarbetet är integrerat i det "vanliga" arbetet. Tack vare positivt LIP-beslut år X har

vi lyckats nå flera av våra agendamål. Tendenser - hittills: konkreta LIP-projekt, arbete med den egna organisationen (svårt och trögt), livsmedel och inköp snarare än sophantering (en del sitter dock fortfarande fast med huvudet i soppåsen!), kommunikationer (jättesvårt). Tendenser - framtiden: mer integrering med översiktsplanering och folkhälsa."

"Efter några tveksamma år har nu miljöarbetet fått status. Vi är idag två miljöstrategier en med inriktning på energi och en på trafik, de övriga frågorna har vi gemensamt. Vi upplever stort stöd i vårt arbete."

"Insatserna/resurserna har tenderat att minska under denna period. Detta beror enligt min bedömning på bl.a. fokusering på andra frågor som t.ex. arbetstillfällen, näringslivsfrågor samt då införandet av miljöbalken initialt har medfört merarbete på kommunernas miljökontor."

"Positiv trend. Ökat stöd hos kommunledningen. Har vidgat agenda 21-begreppet och börjat arbeta mer med de tre dimensionerna. Lip och miljöledning har tagit stort utrymme i agenda 21-arbetet. Har utvecklat nätverk med föreningar, företag, studieförbund m.fl. Har mer och mer övergått till att arbeta med mål och visioner istället för hot. Jobbar mycket projektinriktat."

"LIP har lett till att resurserna för Agenda 21-arbetet har koncentrerats till vissa ämnesområden/projekt medan andra typiska Agenda-21-områden ej har hunnits med. Det pågår en integrering av Agenda 21-/miljöarbetet i förvaltningarna, mycket p.g.a. LIP, där olika förvaltningar tar huvudansvar för olika miljöprojekt."

"Många projekt har satts igång framförallt för att förbättra miljöarbetet inom kommunen, men även gentemot föreningar, företag och allmänhet."

"Nedgång från 1998 och fram till 2001. Förhoppningsvis en uppgång från 2002 men det är osäkert."

De kommuner som inte hade någon Agenda 21-samordnare 2002 svarade på frågorna så här:

"Då jag endast arbetat i kommunen drygt ett år är det svårt att sammanfatta utvecklingen av kommunens agenda 21. Vet bara att det inte finns någon fastställd agenda för kommunen, endast mål och riktlinjer."

"Avsaknad av politiska initiativ och stöd av ideér från tjänstemän / allmänhet. Lågt intresse generellt. Möjligen är en omsvängning på väg och det beroende av LIP och Miljömålsarbetet."

"Från +1 till -1, 1999 miljöbalken har inriktningen av att "slå vanligt folk i huvudet" från frivillighet till juridik på ett år är svårt med samma personal."

"I kommunen finns tyvärr inget aktivt Agenda 21- arbete. Sedan ett par år tillbaka finns ingen Agenda 21 samordnare. Kommunen har en ansträngd ekonomi och kommunen prioriterar andra verksamheter."

”Kommunen hade en Agenda 21 samordnare anställd 96/97 som tog initiativ och informerade tillsammans med miljökontoret. Inga personella eller ekonomiska resurser har därefter satsats. Intresset hos kommuninvånare och politiker är generellt sett lågt. Agenda 21 är dessutom diffust som begrepp”.

”Jag har tidigare (1995-97) varit A-21 samordnare Ca 50% idag jobbar jag som inspektör. Frågorna är alltså svåra att besvara eftersom det var ett tag sedan som jag jobbade med A-21. Det man kan säga säkert är väl att intresset för A-21 har minskat.”

”Det är min uppfattning att det inte har varit politiskt prioriterat att arbeta med Agenda 21 och t ex naturvård på miljöförvaltningen under perioden 1998-2001. Istället har arbetet koncentrerats på tillsynsfrågor. Det lokala investeringsprogrammet som kom igång år X innebär dock en positiv förändring då en rad miljöinriktade åtgärder har kommit till stånd. De insatser som rör biologisk mångfald och folkbildning, inom ramen för LIP, har försenats men har kommit igång mot slutet av 2002.”

”Agenda 21-arbetet i kommunen utvecklades positivt mellan 1992 och 1996. Därefter började det falna men fick en ny injektion genom LIP fr.o.m 1998. Även om nu LIP-arbetet varit framgångsrikt med många stora och tunga investeringar i energi, vatten, avfall & avlopp och naturreservat, är tendensen att engagemanget för ekologisk omställning har svårt att sprida sig. En kortsiktig ekonomistisk planering härskar fortfarande massivt över försöken att nå långsiktigt hållbar utveckling. Framförallt saknas engagemang, intresse och vilja på den lokala politiska ledarnivån och bland förvaltningarnas chefer. I näringslivet är intresset ytterst fläckvist”.

Enkätundersökning av
Västra Götalands kommuners lokala
Agenda 21-arbete

Maj 2002

Enkät till Västra Götalands miljö- och Agenda 21-samordnare/ kontaktpersoner för Agenda 21

Alla frågor avser enbart ditt arbete i din roll som Agenda 21-samordnare eller motsvarande. Om du anser att din kommun i stort sett inte bedrivit något Agenda 21-arbete under de senaste fem åren ber vi dig att besvara de frågor som är aktuella. Om du är relativt nytillträdd ber vi dig att ändå försöka besvara frågorna så att svaren blir relevanta för hur din kommun arbetat med Agenda 21 under de senaste åren.

Del A: Allmän bakgrund

- A1. Namn: _____
- A2. Kommun: _____
- A3. Förvaltning: _____
- A4. Nämnd: _____
- A5. Befattning: _____
- A6. Adress: _____
- A7. Telefon arbete: _____ – _____
- A8. Mobiltelefon: _____ – _____
- A9. e-postadress: _____ @ _____

Del B: Agenda 21-arbetets innehåll och form hittills

B1. I vilken utsträckning har din kommuns Agenda 21-process omfattat dimensioner som:

	I mycket liten utsträckning	I ganska liten utsträckning	I ganska stor utsträckning	I mycket stor utsträckning
a) Miljömässig hållbarhet	2 / 5%	6 / 15%	14 / 36%	17 / 44%
b) Social hållbarhet	8 / 20%	21 / 54%	5 / 13%	5 / 13%
c) Demokratifrågor, underifrånperspektiv & medborgarinflytande	7 / 18%	12 / 31%	11 / 28%	9 / 23%
d) Ekonomisk hållbarhet	17 / 44%	12 / 31%	9 / 23%	1 / 3%

B2. I vilken omfattning har du/ni samarbetat med eller medverkat till samarbete med följande verksamheter som verkar på regional/länsnivå:

	I mycket liten utsträckning	I ganska liten utsträckning	I ganska stor utsträckning	I mycket stor utsträckning
a) Högskolor/universitet i länet	18 / 45%	18 / 45%	4 / 10%	0 / 0%
b) Länsstyrelsen	11 / 28%	16 / 40%	12 / 30%	1 / 3%
c) Västra Götalandsregionen	11 / 28%	19 / 48%	9 / 23%	1 / 3%
d) Andra på regional/länsnivå, nämligen:	0 / 0%	2 / 25%	3 / 38%	3 / 38%

B3. I vilken omfattning har du/ni samarbetat med eller medverkat till samarbete med följande verksamheter som finns på lokal nivå:

	I mycket liten utsträckning	I ganska liten utsträckning	I ganska stor utsträckning	I mycket stor utsträckning
a) Ideella miljöorganisationer	9 / 23%	14 / 35%	16 / 40%	1 / 3%
b) Kyrkor	17 / 43%	18 / 45%	4 / 10%	1 / 3%
c) Studieförbund	11 / 28%	12 / 30%	13 / 33%	4 / 10%
d) "Nya" folkrörelser, t.ex. Attac, Gröna korset	35 / 95%	1 / 3%	0 / 0%	1 / 3%
e) Byalag, stadsdelar, bostadsområden	8 / 20%	11 / 28%	15 / 38%	6 / 15%
f) Andra föreningar	9 / 24%	18 / 47%	10 / 26%	1 / 3%
g) Politiker i kommunstyrelsen	3 / 8%	13 / 33%	13 / 33%	11 / 28%
h) Miljönämnden (motsv.)	4 / 10%	12 / 30%	16 / 40%	8 / 20%
i) Folkhälsosamordnare	5 / 13%	15 / 38%	11 / 28%	9 / 23%
j) Energirådgivare	4 / 10%	12 / 30%	15 / 38%	9 / 23%
k) Näringslivsenhet i kommunen	9 / 23%	17 / 43%	12 / 30%	2 / 5%
l) Skolförvaltning (motsv.)	6 / 15%	8 / 20%	17 / 43%	9 / 23%
m) Fackföreningar	35 / 88%	5 / 13%	0 / 0%	0 / 0%
n) Det lokala näringslivet	6 / 15%	12 / 30%	20 / 50%	2 / 5%
o) Bibliotek, kulturförvaltning, kulturföreningar etc.	8 / 20%	17 / 43%	13 / 33%	2 / 5%
p) Arkitekter, bostadsbolag, stadsplanerare etc.	9 / 23%	13 / 33%	13 / 33%	5 / 13%
q) Andra aktörer på lokal nivå, nämligen:	0 / 0%	0 / 0%	0 / 0%	3 / 100%
_____				
_____				

B4. Känner du till, och i så fall vilken betydelse har följande verksamheter och styrdokument haft i ditt/ert Agenda 21-arbete:

	Känner inte till	Mycket liten betydelse	Ganska liten betydelse	Ganska stor betydelse	Mycket stor betydelse
a) Den regionala utvecklingsstrategin (RUS)	15 / 37%	17 / 68%	6 / 24%	1 / 4%	1 / 4%
b) Länsstyrelsens arbete med regionala miljömål	2 / 5%	4 / 11%	15 / 41%	11 / 30%	7 / 19%
c) Västra Götalandsregionens folkhälsoarbete	5 / 12%	11 / 31%	12 / 34%	8 / 23%	4 / 11%
<i>VGregionens strategiska insatsområden:</i>					
d) Energi	4 / 10%	18 / 50%	12 / 33%	3 / 8%	3 / 8%
e) Livsmedel	4 / 10%	14 / 39%	10 / 28%	4 / 11%	8 / 22%
f) Transporter	4 / 10%	18 / 50%	12 / 33%	3 / 8%	3 / 8%
g) Vatten	4 / 10%	18 / 51%	14 / 40%	3 / 9%	0 / 0%
h) Göteborgs MiljöVetenskapliga centrum (GMV)	15 / 37%	18 / 75%	5 / 21%	1 / 4%	0 / 0%
i) Ekocentrum, Göteborg	4 / 10%	13 / 36%	19 / 53%	4 / 11%	0 / 0%
j) Miljösamverkan i Västra Götaland	2 / 5%	10 / 26%	18 / 47%	8 / 21%	2 / 5%
k) Agenda 21 i Väst	2 / 5%	10 / 27%	13 / 35%	14 / 38%	0 / 0%

Del C: Framtida samverkan, samordning, stöttning

C1. Vilken slags kompetens anser du att du skulle behöva utveckla i din yrkesroll under de närmaste åren? Nämn de tre viktigaste områdena där du känner att du behöver en förstärkning!

Område 1: _____

Område 2: _____

Område 3: _____

C2. Hur stor betydelse tror du att följande stödformer skulle ha för att utveckla ditt arbete?

	Mycket liten betydelse	Ganska liten betydelse	Ganska stor betydelse	Mycket stor betydelse
a) En hemsida där man kan ställa frågor, få svar m.m.	4 / 11%	11 / 29%	20 / 53%	3 / 8%
b) En resursperson placerad på länsnivå som stöd för dig som samordnare	2 / 5%	3 / 8%	19 / 50%	14 / 37%
c) Samverkan kring projekt	1 / 3%	5 / 13%	18 / 47%	14 / 37%
d) Utvärderingsstöd	2 / 5%	13 / 34%	17 / 45%	6 / 16%
<i>Ekonomiskt stöd för projekt av typen:</i>				
e) EKO-energikommunerna	1 / 3%	8 / 22%	11 / 31%	16 / 44%
f) LIP	0 / 0%	5 / 14%	11 / 30%	21 / 57%
g) regionens satsningar på folkhälsoprojekt	3 / 8%	11 / 31%	10 / 28%	12 / 33%
h) regionens insatsområden (de 10 milj. kr. som Västra Götalandsregionen avsatt)	1 / 3%	8 / 23%	15 / 43%	11 / 31%
i) Annat, nämligen:	0 / 0%	0 / 0%	2 / 40%	3 / 60%

C3. Stöd till Agenda 21-organisationen i din hemkommun. Om du inte ser ett behov, svarar du detta, i annat fall graderar du hur stort behov du ser.

	Ser överhuvudtaget inget behov	Mycket litet behov	Ganska litet behov	Ganska stort behov	Mycket stort behov
a) Ser du ett behov för de närmaste åren av stöd i form av ett strukturerat, visionärt arbete i din hemkommun?	1 / 3%	4 / 10%	5 / 13%	21 / 54%	8 / 21%
b) Hur stort är behovet av att få tillgång till och stöd av en kompetensbank med konsulter/forskare som är kunniga och erfarna i ett lokalt Agenda 21-arbete (liksom CMF i Borås, Centrum för miljödriven affärsutveckling)?	1 / 3%	0 / 0%	12 / 31%	21 / 54%	5 / 13%
c) Hur stort är behovet av att få erbjudande om färdiga seminarier liknande sådana som kommunförbundet erbjöd tidigare?	0 / 0%	4 / 10%	12 / 31%	17 / 44%	6 / 15%
d) Hur stort är behovet av att få hjälp för att arrangera nya typer av mötesplatser som är attraktiva för t.ex. politiker, mediafolk, näringsliv?	2 / 5%	0 / 0%	8 / 21%	18 / 46%	10 / 26%
e) Hur stort är behovet av att arrangera studieresor till inspirerande exempel inom Agenda 21-området för politiker, tjänstemän, näringsliv etc.?	0 / 0%	1 / 3%	7 / 18%	22 / 56%	9 / 23%

C4. Inom vilka av följande områden är du särskilt angelägen att utveckla Agenda 21-arbetet? Gör en gradering av de tre viktigaste områdena, så att 1 betyder viktigast, 2 är näst viktigast och 3 nummer tre i prioriteringslistan. De övriga alternativen lämnas tomma.

Gradering   Område

01 1:a 0, 2:a 0, 3:e 1	kulturella
02 1:a 1, 2:a 2, 3:e 1	sociala
03 1:a 3, 2:a 6, 3:e 6	medborgarinflytande
04 1:a 2, 2:a 1, 3:e 1	ekonomiska
05 1:a 9, 2:a 4, 3:e 3	ekologiska – miljömässiga
06 1:a 1, 2:a 2, 3:e 1	tekniska/miljömässiga
07 1:a 8, 2:a 10, 3:e 5	livsstil/livskvalitet
08 1:a 3, 2:a 3, 3:e 5	kommunikation (informationsspridning etc.)
09 1:a 1, 2:a 7, 3:e 5	synliggöra/konkretisera: indikatorer för hållbar utveckling, återkoppling av det som genomförts
10 1:a 1, 2:a 0, 3:e 1	gestaltning av skapade miljöer: estetik, miljömässig design, form och arkitektur
11 1:a 2, 2:a 2, 3:e 6	folkhälsa och Agenda 21
12 1:a 0, 2:a o, 3:e 1	annat, vad?

C5. Hur viktigt tror du att det kommer att vara att under de närmaste åren utveckla samarbetsformer kring följande områden? Gradera på en skala från 1 till 10.

	Helt oviktigt/inte önskvärt	Av central betydelse
a) Lokala miljömål med utgångspunkt från de nationella och regionala miljömålen	Medel = 7,8; median = 8,0; standardavvikelse = 2,2	
Regionens strategiska insatsområden:		
b) livsmedel	Medel = 8,0; median = 8,0; standardavvikelse = 2,1	
c) vatten	Medel = 7,5; median = 8,0; standardavvikelse = 2,4	
d) energi	Medel = 8,1; median = 8,0; standardavvikelse = 2,1	
e) transporter	Medel = 8,7; median = 10,0; standardavvikelse = 1,9	
f) folkhälsa	Medel = 7,7; median = 8,0; standardavvikelse = 2,0	
g) livsstil	Medel = 8,0; median = 8,0; standardavvikelse = 1,9	
h) Miljödriven affärsutveckling	Medel = 7,4; median = 8,0; standardavvikelse = 2,4	
i) Internationella projekt	Medel = 6,2; median = 6,5; standardavvikelse = 2,7	
j) Sociala frågor	Medel = 7,1; median = 7,0; standardavvikelse = 2,6	
k) Högskolor/universitet	Medel = 7,1; median = 8,0; standardavvikelse = 2,2	
l) Annat, nämligen:		

Del D: Övriga frågor, tankar och idéer

D1. Hur tycker du att det är att arbeta som Agenda 21-samordnare?

Hemskt
motigt

Kolossalt
stimulerande

Medel = 5,9; median = 6,0; standardavvikelse = 2,3

D2. Vad är det i dina arbetsuppgifter som gör att du upplever arbetsglädje?

D3. Hur tror du att arbetsglädjen skulle kunna öka inom Agenda 21-arbetet?

D4. Nämn tre arbetsområden där du känner att ni inom kommunen inte räcker till? Skriv gärna kort varför.

Område 1: _____

Område 2: _____

Område 3: _____

D5. Nämn tre områden där du anser att ni varit särskilt framgångsrika inom Agenda 21-arbetet?

Område 1: _____

Område 2: _____

Område 3: _____

D6. Är det något du vill tillägga eller precisera – eller något du tycker vi har glömt? Skriv gärna här. Om utrymmet inte räcker till, skriv på baksidan eller på ett separat papper.

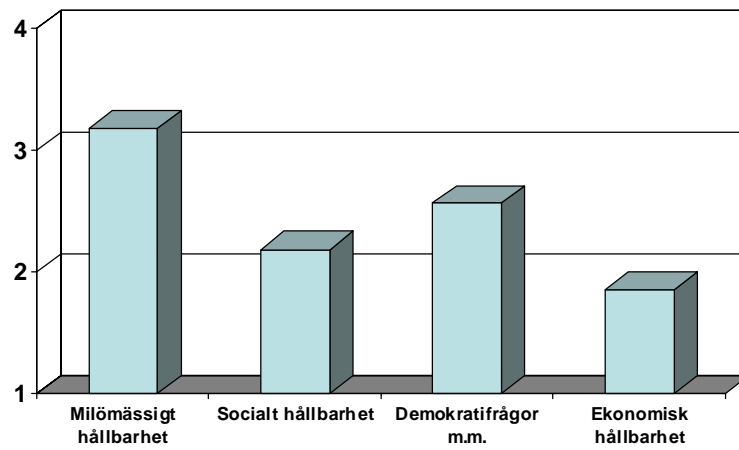

Ett stort tack för din medverkan!

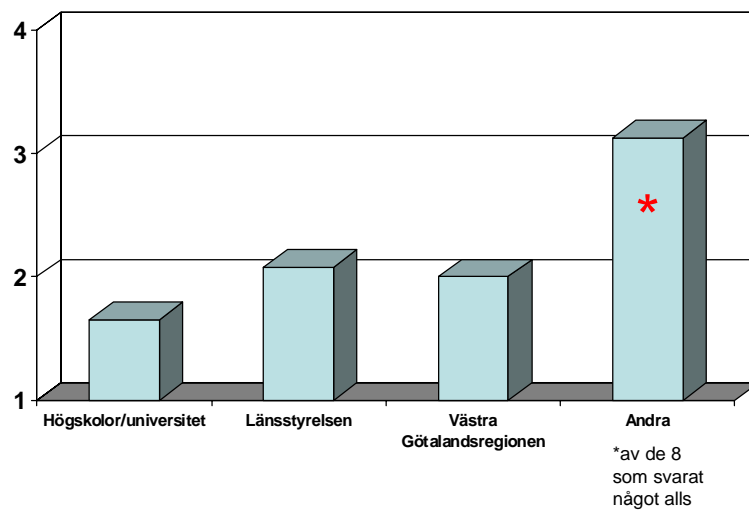
Den ifyllda enkäten faxas till 0515-71 10 82 eller skickas med vanlig post till Forskningsstation Mösseberg, Mössebergsparken 2, 521 32 Falköping. Vi önskar svar så snart som möjligt, senast 15 april 2002.

Observera att svaren på denna enkät, som är ställd till dig som tjänsteman, kommer att göras tillgängliga för Forskningsstation Mössebergs uppdragsgivare, nämligen Mats Alfredsson, Hushållningssällskapet, 0303-23 20 66, samt Karin Stenlund, Trollhättans kommun, 0520-49 74 87, och lyder därmed under offentlighetsprincipen. Om du har några frågor kring undersökningen, ring någon av ovanstående. Frågor gällande enkäten och hur den ska skickas in, ring Birgitta Kjellberg, Forskningsstation Mösseberg på 0515-71 10 35.

Figur 1. I vilken utsträckning har din kommuns Agenda 21-process omfattat dimensioner som...

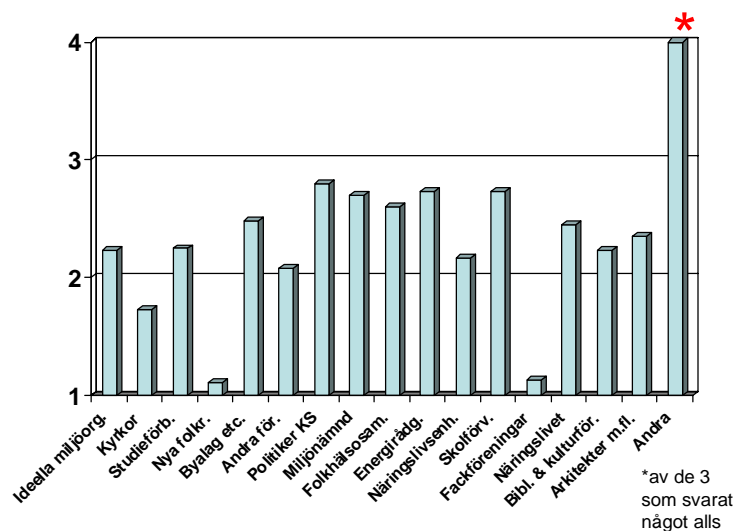

Figur 2. I vilken omfattning har du/ni samarbetat med eller medverkat till samarbete med följande verksamheter som verkar på regional nivå?

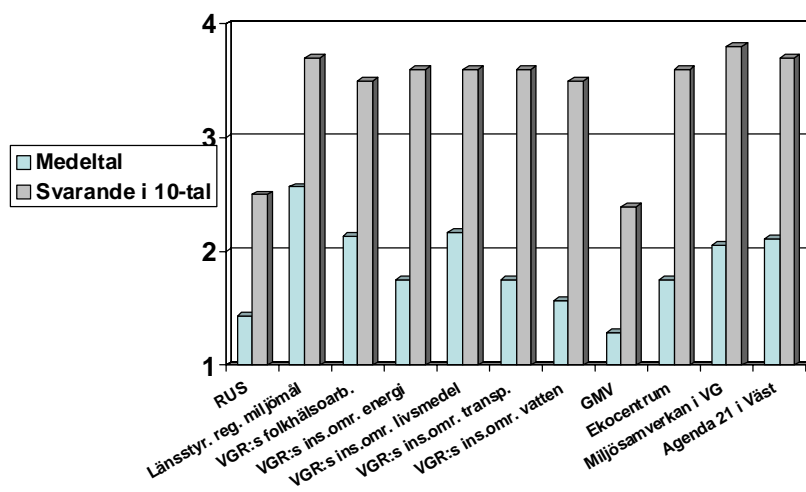

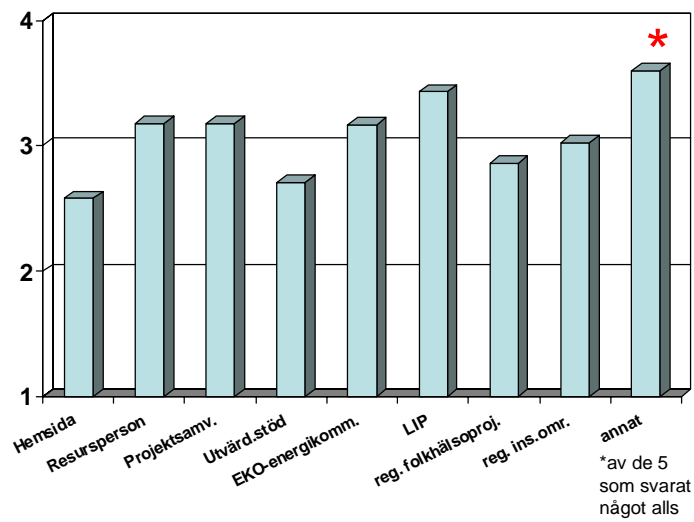
Figur 3. I vilken omfattning har du/ni samarbetat med eller medverkat till samarbete med följande verksamheter som finns på lokal nivå:

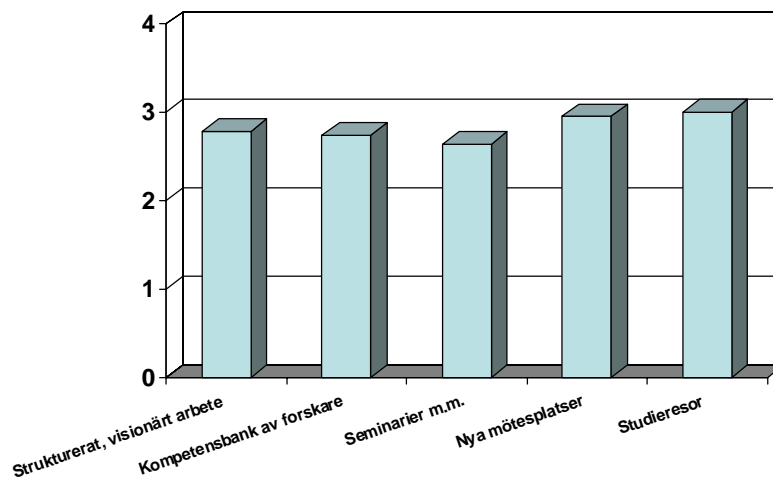
Figur 4. Känner du till, och i så fall vilken betydelse har följande verksamheter och styrdokument haft i ditt/ert Agenda 21-arbete:

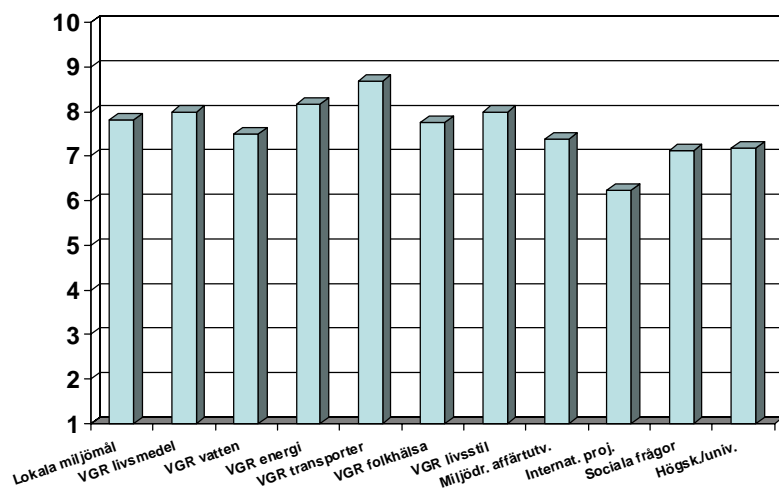
Figur 5. Hur stor betydelse tror du att följande stödformer skulle ha för att utveckla ditt arbete?

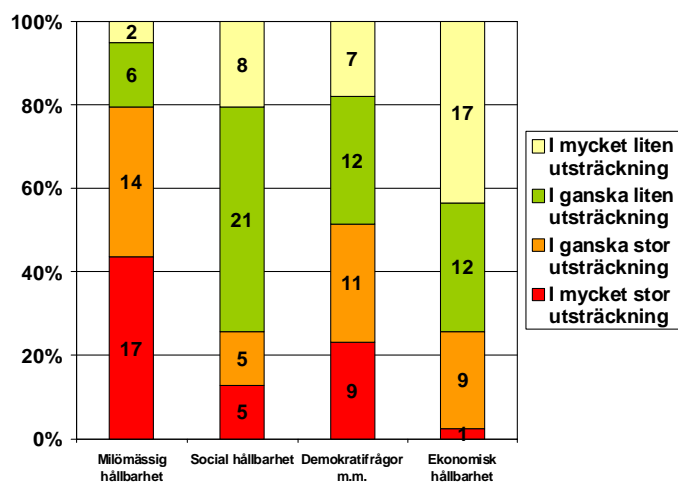
Figur 6. Behov av stöd till Agenda 21-organisationen i din hemkommun.

Figur 7. Hur viktigt tror du att det kommer att vara under de närmaste åren att utveckla samarbetsformer kring:

Figur 8. Inom vilka av följande områden är du särskilt angelägen att utveckla Agenda 21-arbetet? Gradera de tre viktigaste områdena.

Sammanställning av svar på frågorna B2d, B3q, C2i, C4(12) samt C5I

Grästorps	B2d	Hushållningssällskapet, Skogsvårdsstyrelsen, Kommunförbundet, Vägverket;
	B3q	Agenda 21-föreningens samarbete med Afrikagrupperna och Sida;
	C2i	Sida behöver stödja det lokala arbetet för att nå en global hållbar värld;
Götene	B2d	Näreko, Biogas Väst, Ekoenergi, kommuner (energimyndigheten);
Härryda	B2d	Andra kommuner;
Mellerud	C2i	Fler resurspersoner för kommunens A 21-arbete på regional nivå;
Munkedal	B2d	Hushållningssällskapet;
Mölndal	B2d	Vägverket, Region väst;
Sotenäs	C2i	Inspiration i form av t.ex. föreläsningar, seminarier etc.;
Stenungsund	B2d	STO;
	B3q	Politiker på KF-nivå;
	C2i	Mindre regionala projekt 3-4 kommer;
Tanum	B2d	Kommunförbundets länsavdelning (när den fanns);
Tidaholm	B3q	Lokala producenter av livsmedel, Gröna konsum, Axiboden (ICA);
Trollhättan	B3q	Andra kommunala förvaltningar;
	C2i	Regelbundna träffar för Agenda 21-samordnare;
	C5I	Inköp (Alla frågor är viktiga men jag tror det är svårt för varje kommun att driva allt samtidigt. Under en 10-års period kan man ha "gått igenom" alla områden = vissa kommer att få en större tyngd i det fortsatta arbetet än andra);
Uddevalla	B3q	Bohus läns museum;
	C5I	Demokratifrågor – delaktighet;
Vänersborg	B2d	Hushållningssällskapet;
Åmål	B2d	SVS;

C1. Vilken slags kompetens anser du att du skulle behöva utveckla i din yrkesroll under de närmaste åren? Nämn de tre viktigaste områdena där du känner att du behöver en förstärkning!

Område 1, 2 och 3:

Ale	Uppföljning/utvärdering anpassat till min kommuns miljömål + annat arbete;
Alingsås	Projektledning; Kommunikation;
Bengtsfors	--
Bollebygd	Projektledning/ledarutbildning/samverkan; Återkommande handledning för samordnare; Miljöbokslut;
Borås	Social hållbarhet; Demokrati, inflytande; Ekonomisk hållbarhet;
Dals Ed	Relativ nyanställd och behöver en slags introduktion samt efterlyser seminarier;
Essunga	Integrera Agenda 21 i övrigt arbete;
Falköping	Avfallshantering; Miljöstyrning; Energi (biogas);
Grästorp	Metoder för samverkan och konflikthantering mellan olika aktörer; Planera, genomföra och utvärdera miljökommunikation Planera, genomföra och utvärdera miljöprojekt;
Gullspång	Agenda 21-arbetet har under en tid varit mer eller mindre nedlagt. Troligen kommer det en ny samordnare för 1 juli 2002;
Göteborg	Verktyg för strategiskt A21-arbete; Verktyg för att arbeta med demokratiarbete; Kommunikations- och informationskompetens;
Götene	Hantera 10 olika projekt samtidigt + vara lika intresserad av alla;
Herrljunga	Miljöargumentation; Projekt & idéer;
Hjo	Tid; Stöd; Deltagande (framför allt från den politiska nivån);
Härryda	Projektledarrollen; Miljökonsekvensbeskrivning; Miljöledningssystem;
Kungälv	Biologisk kompetens;
Lidköping	Projektledning; Kommunikation; Beteendevetenskap;
Lilla Edet	Pedagogik; Demokratiska processer;
Mariestad	Miljöledning;

Mellerud	Ekonomisk hållbarhet; Ekologisk hållbarhet;
Munkedal	Tid; Pengar; Positiv feedback – bollplank;
Mölndal	Projekt- och processledning; Kommunikation (pressmeddelanden, layout, informationsskrifter mm);
Orust	Är relativt nyanställd och har ej arbetat mycket med Agenda 21-frågor;
Partille	--
Skara	--
Skövde	Information, att engagera medborgarna; Inspirera politiker och övriga tjänstemän;
Sotenäs	--
Stenungsund	Kommunekolog; Kunskaper om havet – havsbiologi; KLIMP-ansökningar mm – kopplat till energi;
Strömstad	Finna metoder som får folk att leva miljöanpassat; Arbeta fram konkreta lättfattliga mål som är lätta att följa; Få in företagen i Agenda 21-arbetet;
Svenljunga	Vi har ännu ej beslutat hur vi ska arbeta vidare med Agenda 21-arbetet, som ej varit särskilt aktivt de senaste åren. Det kommer dessutom troligen inte att ligga på mitt bord;
Tanum	Projektleddning; Pedagogik; Förvaltningsekonomi;
Tibro	Informationsteknik; Miljöstrategiska frågor/utredningsresurs;
Tidaholm	--
Tjörn	Pedagogik; Media;
Trollhättan	Projektleddarrollen; Kommunikation; Beteendevetenskap;
Uddevalla	Dialogbaserade och processinriktade metoder;
Ulricehamn	--
Vårgårda	En fördjupning inom miljömålsdelen i Agenda 21. Utvecklingen behövs alltså med tema ”Hur ska miljömålen uppnås;
Vänersborg	Kommunikation, presentation; Formulera mål – identifiera indikationer; Att leda projekt/processer;
Åmål	Projektleddning/samordning; Uppföljning/utvärdering;
Öckerö	Personalresurser; Administration;

D2. Vad är det i dina arbetsuppgifter som gör att du upplever arbetsglädje?

Ale	Att jag kan påverka ganska mycket inom den kommunala organisationen genom vårt eget miljömålsarbete. Detta genom att arbeta förvaltningsövergripande och genom brett politiskt stöd;
Alingsås	När man ser förbättringar och upptäcker att folks/medarbetares/politikers intresse ökar;
Bengtsfors	--
Bollebygd	Möten med människor; Att göra något tillsammans med fler; En viktig uppgift att arbeta med miljön; Att arbeta både med helheten (människan och naturen) och delarna;
Borås	Det engagemang som finns hos olika personer för frågorna;
Dals Ed	När jag får andra med mig – när folk runt omkring vill göra något och hjälper till i arbetet;
Essunga	--
Falköping	--
Grästorp	Närheten till medborgarna. Agenda 21-arbetet är ett viktigt avgörande för framtiden – ett arbete som kan göras billigt, enkelt och roligt. Den globala samhörigheten;
Gullspång	--
Göteborg	Arbete med angelägna frågor – framtidsfrågor med global koppling och samverkan med många parter;
Götene	Uppskattning bland målgruppen (medborgarna) och arbetsgivaren (kommun och politiker);
Herrljunga	Att det blir förändringar;
Hjo	Kunskapen om att det som görs och bör göras är viktigt och nödvändigt;
Härryda	Bredden och stimulerande arbetsuppgifter och arbetssätt. Den ena dagen är inte den andra lik Ett jobb för framtiden;
Kungälv	När man får positiv respons i form av synliga resultat/satsningar och ökat miljöintresse;
Lidköping	Omväxlande arbetsuppgifter, kreativt och självständigt arbete, stor handlingsfrihet, utvecklande, träffar mycket folk;
Lilla Edet	Att arbetsuppgifterna skiftar mycket, både i omfattning och område;
Mariestad	--
Mellerud	Varierande mångfald i arbetet, intressanta arbetsområden;
Munkedal	De tillfällen då man känner att man har nått fram med sitt budskap;
Mölndal	Variationen i arbetsuppgifterna och blandningen mellan stora och små frågor. Man träffar så mycket intressanta människor och jag känner att jag gör något vettigt och bidrar till samhällsutvecklingen;
Orust	Att kunna göra en insats för miljön;
Partille	--
Skara	Viktigt arbetsområde nära människors vardag;
Skövde	Politikers och ”vanliga” människors efterfrågan och engagemang;

Sotenäs	Möjligheten i att påverka till någonting bättre! När jag som engagerad kan engagera och inspirera andra till att själva vilja ta steg framåt för en bättre miljö/värld. Bredden i arbetsuppgifterna, frihet i yrkesrollen, träffa nya människor, samarbeta och samverka över ”yrkesgränser”;
Stenungsund	Inspirerande frågor, tvärsektoriellt arbete, mötet med allmänheten;
Strömstad	--
Svenljunga	--
Tanum	Varierande arbetsuppgifter, inblick i olika samhällssektorer och kommunala förvaltningar. Jobbar för en bra sak - ”Hållbar utveckling”;
Tibro	Arbetet tas positivt emot av medborgarna. Arbetet är inte rutinmässigt;
Tidaholm	Att få arbeta med barnen, de är framtidens ambassadörer, för att få en stor genomslagskraft för hållbar utveckling;
Tjörn	Inte mycket;
Trollhättan	Mötet med människor, att diskutera viktiga frågor. Att tänka strategiskt. Samarbeta - när det fungerar. Att skriva. Att se konkreta resultat. Delaktighet i samhällsutvecklingen och att kunna påverka;
Uddevalla	Visionsarbetet – möjligheten att skapa förutsättningar till förändring;
Ulricehamn	Arbetskamrater, framgång i arbetet, positiv kontakt med medborgarna;
Vårgårda	När folk visar intresse för det vi har gjort, när andra som kommer utifrån bedömer att vi har kommit långt;
Vänersborg	Att bli lyssnad på och tagen på allvar. Att möta andra som arbetar åt samma håll. I att jag känner tillfredsställelse i att jobba med viktiga frågor;
Åmål	Respons på genomförda åtgärder/initiativ; Viktig/angelägen arbetsuppgift;
Öckerö	Har ingen tid att lägga på arbete med Agenda 21 – vikarierar i kommunen med eftersatt miljötillsyn – allt arbete går åt till att bygga upp en fungerande miljötillsyn;

D3. Hur tror du att arbetsglädjen skulle kunna öka inom Agenda 21-arbetet?

Ale	--
Alingsås	Mer resurser, bättre organisation;
Bengtsfors	--
Bollebygd	Ökad öppenhet och samverkan mellan kommunala verksamheter. Klarare roll för samordnaren. Var kommer samordnaren in? Tydligare visioner och mål som pratas om i olika sammanhang;
Borås	Genom mer stöttning och samarbete. Då tror jag att arbetsglädjen skulle öka, det kan kännas lite ensamt ibland att vara pådrivande i så många projekt;
Dals Ed	Att man får ut informationen och kan engagera ännu fler;
Essunga	Styrning och medel från politikerna;
Falköping	Att mera synliggöra resultaten;
Grästorp	Arbetsglädjen är jättestor men det är viktigt att Agenda 21-frågorna får högre status bland beslutsfattare lokalt, regionalt och centralt;
Gullspång	--
Göteborg	När Agenda 21 kommer upp på den kommunala agendan igen;
Götene	Att ha någon på nära håll och bolla idéer med;
Herrljunga	Regionala projekt;
Hjo	Ett större deltagande från den politiska nivån;
Härryda	Mer folk/kollegor och fler som är engagerade;
Kungälv	För min del handlar det framför allt om en resursbrist (tid) som behöver åtgärdas. Jag skulle vilja ha en avlastning av framför allt naturvårdsfrågor för att kunna koncentrera mig på att utveckla kommunalt miljöarbete/miljöinformation;
Lidköping	Mer personella resurser;
Lilla Edet	Att man känner att man når ut till den breda allmänheten och får med sig dem, nu är det mest de redan intresserade som märks;
Mariestad	--
Mellerud	Det behöver få ett större mandat och en större tyngd;
Munkedal	Genom tydliga konkreta mål. Ett ökat samarbete inom och mellan kommuner, vilket ger tillfälle att diskutera och bolla idéer;
Mölnadal	Mer samordning så man slipper att arbeta så ensam. Det vore naturligtvis effektivare och lättare om flertalet av regionens kommuner drev samma typ av projekt samtidigt;
Orust	Mer resurser för Agenda 21-arbetet;
Partille	--
Skara	Mer gemensamma projekt;
Skövde	Mer resurser i form av tid för att slippa känna stress och otillräcklighet;
Sotenäs	Genom samarbete (målinriktad samverkan) över kommungränserna. Att Agenda 21-samordnarna i Västra Götaland har ett gemensamt konkret forum för inspiration, utbildning, föreläsningar och personliga möten;
Stenungsund	Att jag fick mer tid för arbetet och fler att samverka med;

Strömstad	--
Svenljunga	--
Tanum	Större delaktighet i kommunala beslut. Bättre organisation och högre acceptans för Agenda 21-arbetet. Att lyckas tvätta bort stämpeln att miljöhänsyn är lika med ökade kostnader;
Tibro	Att det upplevs som nödvändigt och positivt av arbetskamrater och politiker;
Tidaholm	Agenda 21 har från början fått en miljöstämpel. Vi måste få bättre förståelse för att Agenda 21 handlar om en hållbar samhällsutveckling. Agenda 21 behöver få en högre status;
Tjörn	Politiskt intresse > resurstilldelning;
Trollhättan	Mer samarbete och erfarenhetsutbyte. Se att det är trögt för andra också och se vilka lösningar det finns. Uppmuntran genom goda exempel. Kollegialitet – att höra till en yrkesgrupp med tydligare roll än idag;
Uddevalla	Utveckla kommunikationerna med kommuninvånarna;
Ulricehamn	Större politisk uppmärksamhet och förvaltningschefer som är mer delaktiga;
Vårgårda	Vi behöver hjälp, stöd, kunskapsstöd från regionen. Flera seminarier, miljöutbildningar som regionen kan erbjuda kommunerna. T.ex. näreko erbjuder sådana utbildningar med tema ”mat”. Jag efterfrågar liknande utbildningar med andra teman;
Vänersborg	Att ha samordnare/ombud inom olika förvaltningar/verksamheter för att känna att vi är flera som samverkar och vill förändra. Att politikerna och förvaltningscheferna klappar i händerna åt våra förslag;
Åmål	Ökar politiskt engagemang/intresse för miljöfrågor;
Öckerö	Mer resurser;

D4. Nämn tre områden där du känner att ni inom kommunen inte räcker till!

Område 1, 2 och 3:

Ale	Transporter/kollektivtrafik – måste påverkas genom regionala/nationella/EU-beslut;
Alingsås	Livsstilsfrågor – svårt att angripa; Sociala frågor – ovant, inga strategier; Trafik – globalt problem, känslig fråga – alla vill köra bil;
Bengtsfors	--
Bollebygd	Utåtriktat Agenda 21-arbete; Information; Uppföljning för miljöbokslutet och Agenda 21-mål;
Borås	Social hållbarhet – tids- och kunskapsbrist; Transporter – svårt för en enskild kommun att påverka transport/bilism; Att nå kommuninvånarna – svårt att hitta mötesplatser;
Dals Ed	Den stora allmänheten – svårt att hitta former; Företag på orten;
Essunga	Information; Uppföljning; Åtgärder;
Falköping	Uppföljning; Resurser (tid);
Grästorp	Biltrafiken – att påverka genomfartstrafiken; Godstransport på järnväg; Samhällsplanering – en god bebyggd miljö i tätort och på landsbygden;
Gullspång	--
Göteborg	Politiskt engagemang; Kopplingen ekonomi – hållbar utveckling; Ekologiska livsmedel i kommunal verksamhet;
Götene	Agenda-arbetet utåt (finns inte med, kommunens interna + LIP tar för mycket tid); Lära folk miljövet (ingen verkar lyssna på allvar); Trovärdighet (- jag avråder folk från att skaffa värmepumpar och så går Rosengren ut och talar om att kärnkraft ska vara kvar i tio år till);
Herrljunga	--
Hjo	Just nu räcker vi inte till på något område p.g.a. resursbrist; Intresset från den politiska nivån är inte stort;
Härryda	Information; Kontakt med näringslivet;
Kungälv	Miljötillsyn (vi är för få); Utveckling av det kommuninterna Agenda 21-arbetet (tids- och resursbrist); Naturvårdsfrågor (tids-, resurs- och kompetensbrist);
Lidköping	Kontakter med näringslivet; Kontakter med medborgarna t.ex. bostadsområdena; Strategisk planering;
Lilla Edet	Skolorna – mycket stor insats 1995 som inte har gått vidare; Företag – svårt att engagera/motivera;

Mariestad	Demokratifrågor – få fler att vilja vara med och påverka;
Mellerud	-- Att driva fram A 21 på gräsrotsnivå tar tid och är svårt att hinna med; Att åstadkomma bättre styrning och uppföljning; Göra politikerna mer medvetna;
Munkedal	Energifrågor+transporter – ekonomiskt tunga bitar; Livsmedel – ekonomi och personella resurser räcker inte till; Livsstil – oengagemang;
Mölndal	Trafikfrågorna – kommunen har mycket genomfartstrafik och trafikfrågornas lösning kräver ny infrastruktur, nya lösningar och en stor attitydförändring; Attitydförändringarna kräver helt annat fokus i massmedia, i politiska diskussioner m.m. n sådan spiral kan aldrig en enskild kommun skapa;
Orust	--
Partille	Tid och resurser;
Skara	--
Skövde	Miljöinformation eller egentligen allt Agenda 21-arbete;
Sotenäs	Utbildningsinsatser – kontinuerliga, ofta dyrt; Medborgarkontakter – för få personal inom Agenda 21; Företagskontakter – för få personal inom Agenda 21;
Stenungsund	Koppling till allmänheten, brukarna Koppling till folkhälsoarbete; Vidare utveckla KLIMP-ansökningar;
Strömstad	--
Svenljunga	--
Tanum	Beteendeförändring; Socialt och kulturellt Agenda 21-arbete; Att påverka ekonomiska fördelar med miljöhänsyn;
Tibro	Naturvård;
Tidaholm	Hållbart näringsliv. Svårt att få acceptans för Agenda 21;
Tjörn	Det absolut mesta när det gäller Agenda 21; Politiskt sett är Agenda 21 nästan ”död”;
Trollhättan	Nå ut till trollhätteborna (tidsbrist, prioriteringsfråga, kräver mycket); Samarbete med organisationer/föreningar;
Uddevalla	Skapa intresse och delaktighet;
Ulricehamn	Upphandling av livsmedel; Miljöarbetet i näringslivet; Kartläggning av kommunens CO ₂ –utsläpp;
Vårgårda	Energi; Transport; Livsstil;
Vänersborg	Infrastruktur för biogas; Avfallsförbränning måste planeras på regional nivå;

Energiförsörjning (vi är i händerna på energibolagen) t.ex. utveckla förnyelsebar energi;

Åmål Energiområdet (kompetens och resurser);
Trafik (beroende av nationella styrmedel)
Opinionsbildare/informationsspridare/samverkansaktör gentemot kommuninvånare,
näringsliv, föreningsliv (kräver stora resurser);

Öckerö Agenda 21 – hela området;

D5.Nämn tre områden där du anser att ni varit särskilt framgångsrika inom Agenda 21!

Område 1, 2 och 3:

Ale	Miljöarbetet har ej avstannat inom den kommunala organisationen – det har blivit självklart att ha miljöplaner i alla verksamheter + årlig uppföljning;
Alingsås	Energiområdet; Samarbete med det lokala näringslivet; Miljömålsarbete – redovisning;
Bengtsfors Bollebygd	-- Samarbete barnkultur och Agenda 21; Samarbete folkhälsa och Agenda 21; Samarbete med huvudskyddsombud för framtagning av miljöledningspärm för inre och yttre miljö;
Borås	Näringsliv – bl.a. miljöfrukostar med CMF, miljöutmanare; Ekologisk mar i Fristad; Idébyttardag – miljöddagar för pedagogisk personal med workshops;
Dals Ed	Skolan – där vi försöker rikta insatser; Energirådgivaren är viktig och efterfrågad; Att vi har fått ihop en arbetsgrupp inom kommunen;
Essunga	Energiinformation;
Falköping	Information;
Grästorp	Samarbete med lokala aktörer, närheten till medborgarna; Samarbete på global nivå; Nå miljömål på ett billigt, enkelt och roligt arbetssätt;
Gullspång Göteborg	-- Miljöarbete på kommunala arbetsplatser; Processer med boende; Personalutbildning;
Götene	Kommunens eget miljöarbete speciellt när gäller energi;
Herrljunga Hjo	-- Vi var mycket framgångsrika i ”uppstarten”; Vårt LIP-program genomförs mycket framgångsrikt;
Härryda	Miljöredovisning; Internt miljöarbete;
Kungälv	Energisatsningar + kommunens energiplan; Utåtriktad miljöinformation (den digitala tidningen Nyckeln); Erhållande av LIP-pengar till ett flertal projekt;
Lidköping	Stor bredd på miljöarbetet inom kommunala verksamheter; Energi; Visionsarbete – medborgarengagemang;
Lilla Edet	LIP; Avfallsfrågor;
Mariestad	Företagsutbildning; Utställningar; Personalutbildning inom kommunen;

Mellerud	Årlig information ut till hushållen; Grundutbildning av anställda; Att möta näringslivet kopplat till LIP; UP-stöd i tre omgångar – driver det hårt för att åstadkomma omställning;
Munkedal	Samarbete med byalag och hembygdsföreningar; Våtmarksprojekt;
Mölndal	Miljömålen (tjänsten är så ny så jag har inte hunnit med så många framgångar än);
Orust	Lokalt investeringsprogram – insatser bl.a. för renare vatten, minskad tillförsel av näringsämnen; Samarbete med barn- och utbildningsförvaltningen; Energiplan (1998);
Partille	Medborgarinflytande och engagemang;
Skara Skövde	-- Naturvård; Naturinformation;
Sotenäs	Skola och barnomsorg; Natur och kultur; Vatten och avlopp;
Stenungsund	Lokala miljömål; LIP – Energi - spillvaror > fjärrvärme; Fysisk planering – miljö ? införd vid nya planen;
Strömstad	Kommunalteknik; Skolan; Vattenvård;
Svenljunga Tanum	-- Kretsloppsanpassade Ekologiska livsmedel; Kompostering;
Tibro Tidaholm	-- Avfall; Skolan; Vatten; Lokal produktion av mat;
Tjörn	Kretsloppsanpassade toaletter; Hemkompostering; Sortering av avfall;
Trollhättan	Förankring inom kommunal verksamhet; Arbetet med små och medelstora företag; Trollhätteborna känner stor delaktighet i Agenda 21-arbetet;
Uddevalla	Visions- och strategiarbetet;
Ulricehamn	Demokratiarbetet; Energiarbetet; Trafik- och miljöarbetet;
Vårgårda	Att engagera folk – medborgarinflytande; Avfallshantering;
Vänersborg	Ungdomsarbete; Samverka med företag och föreningar;

Främja cyklandet;

Åmål Tillvägagångssättet vid uppstarten av agendaarbetet – stort engagemang och gensvar från näringsliv, föreningar m.fl.. Därefter har engagemanget svalnat och resurserna inte räckt till. Relativt framgångsrika i arbetet med skola/barnomsorg;

Öckerö --

D6. Är det något du vill tillägga?

Bengtsfors Separat skrivelse

Dals Ed Jag är relativt ny och jobbar bara 25% med Agenda 21 – uppslukas av rent folkhälsoarbete, men det hör ju ihop. Positivt med en arbetsgrupp där vi jobbar mot mål och tar små "gröna" steg.

Grästorp Stöd till Agenda 21-arbetet enligt C3 får ej belasta kommunens ekonomi utan måste finansieras från regional eller central nivå. Agenda 21-arbetet är av så stor betydelse för en hållbar framtid att det är viktigt att beslutsfattarna får mera kunskap och större engagemang för att lyfta arbetet till den nivå där det ger ett bra resultat. SIDA och andra organ som arbetar med globala frågor måste medverka till ett lokalt Agenda 21-arbete i Sverige och andra länder. I Sverige riktas arbetet ut till kommunerna via Länsstyrelsen, Regionen, Kommunförbundet och hos oss även Agenda 21 i Väst;

Götene Jag tycker att arbetet går ut mycket på att sitta i plangrupper och snacka strategier istället för att "jobba på golvet" utåt. Visionen överensstämmer sällan med verkligheten och blir för abstrakt för "vanligt" folk att förstå;

Lilla Edet Egentligen svårt att besvara denna enkät då jag har varit mammaledig i större eller mindre omfattning en stor del av de tre år jag jobbat här. Det behövs kontinuitet i en sådan här fråga för att det ska kunna hända något. Vilket syns!!;

Mellerud I fråga om C4 och C5 blandar ni in begreppen folkhälsa och Agenda 21. Jag tycker att hela enkäten handlar om folkhälsa och Agenda 21 och att föra in dem här är att blanda begrepp och abstraktionsnivåer hej vilt;

Mölndal Brist på tid och pengar är de begränsade faktorerna i arbetet, idéer finns som regel. Jag föreslår att vi skulle samverka mer i regionala projekt;

Skövde På grund av LIP och kommunens jubileumsprojekt har tid inte funnits för att arbeta med det "vanliga" Agenda 21-arbetet, dvs miljöinformation mm;

Tibro Agenda 21-arbetet bedrivs i mycket liten utsträckning. Genom LIP har en viss utveckling varit möjlig. Undertecknad har bara arbetat en kortare tid i kommunen och Agenda 21 och har därför svårt att svara på frågorna;

Uddevalla Att låta andra växa genom att verkligen lyssna;

Vårgårda Jag vill understryka en gång till att det som vi behöver – vi har antagit nya miljömål på kommunal nivå. Hur ska målen uppnås – det är frågan som ställs framför oss. Som agendasamordnare vill jag ha hjälp att hämta duktiga föreläsare till våra politiker, tjänstemän och medborgare;